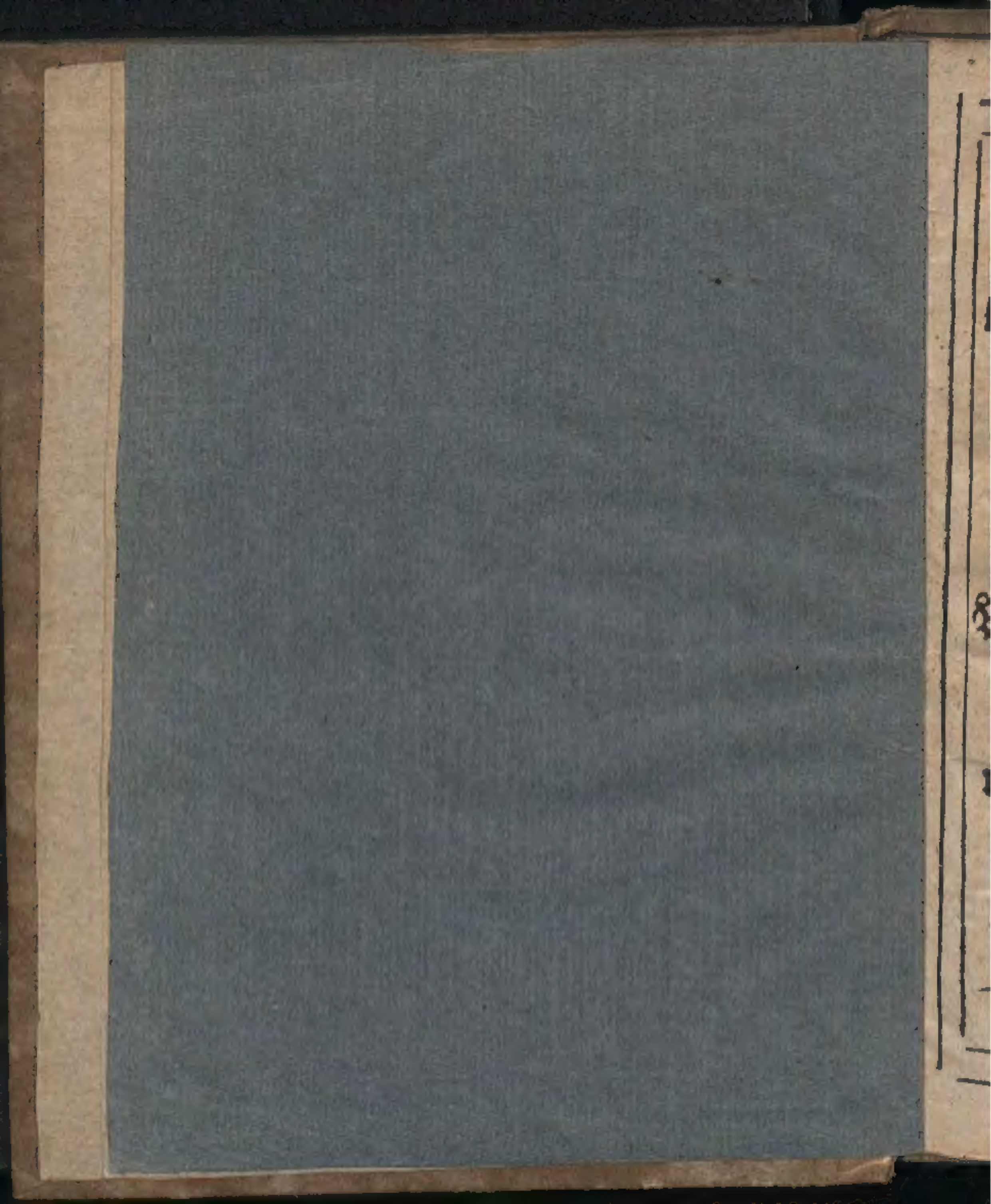

V
B
J
C

Tyszkiewicz Janusz Skumin
wojewoda wileński

O. Dubowicza Alexego: Wyprawienie
osoby, którą od Boga wziął Janusz
Skumin Tyszkiewicz.

WYPRAWIENIE OSOBY,

Ktora od Bogá wziął/ y ná Theatrum świátá/ szczęśliwie odpráwił/

JASNIE WIELMOŻNY JEGO MOSC PAN,

IANVSZ SKVMIN TYSZKIEWICZ

Woiewodá Wileński/ Brasłáwski/ Iurborski/ Nowowolski/ etc. Stárostá.

WYSTAWIONE

W Wilnie w Cerkwi S. Troyce Oycow Bázylianow Vnitow/ w Roku 1642. Oktobrá 24. dniá

Przez W. O. ALEXEGO DVBOWICZA, Archimándrytę Wileńskiego.

W Drukárni Monásterá Wileńskiego S. Troyce.

Jáśnie Oświeconey Kśieżnie

EVGENIEY KATHARZYNIE TYSZKIEWICZOWNIE

KORYBVTOWEY WISNIEWIECKIEY;

Koniuszyney Koronney, Krzemienieckiey, Brásłáwskiey, Iurborskiey, Nowowolskiey, &c. Stárośćiney.

Mey wielce Mośćiwey PÁniey y dobrodźieycę.

DWie przy[illegible] náyduię płáczu Syná Bożego nád zmárłym Lázárzem. *Pierwſza czytam v S. Ireneuſzá.* lib. 3. cap: 32. Chriſtus fleuit propter Lazarum: quia erat iuſtus & amicus, & ita defectus illius in mundo dignus Lachrymis. *Płákał Bog nád Lázárzem ſpráwiedliwym y przyiaćielem: niebytność Lázárzá ná świećie godna byłá łez Boſkich; Nie náyduiac Syn Boży ná świećie ſpráwiedliwego Lázárza: płákał rzewnie nád świátem ośierociáłym, y ſłuſznie; ſpráwiedliwi bowie według ś. Złotouſtego,* ſunt medulla orbis, *ſa drżeniem świátá. Iáko bowiem drzewo bez drżenia vſycha y tráći źieloność, ták y świát zá vbyćiem ſpráwiedliwego, ktory świat zátrzymawał w przyſtoyności więdnieie, márnieie: á náwet y kamienne páwimentá vbycia świátu wielkich Mężow vmieia opłákiwáć. Kiedy Ildephonſus krol drżeń kroleſtwá miał vſtapić świátu; piſza Hiſtoricy, że z kámiennego páwimentu Ołtarzá Iſidorá świętego, obfitość wielka wod wypłynęłá: ſłuſznie tedy żáłowáł Lázárzá, ſłuſznie płákał pełny kompáſsiey Syn Boży.* Doluit quia exaruerat hedera, *ábowiem świát iáko bluſzcz vſychał. Druga przyczynę płáczu Syná Bożego czytam v ś. Złotouſtego.* Hom: 62. Ex compaſſione Mariæ & Marthæ quòd manebant ſolitariæ ſine fratre. *Widzac Márya y Marthę bez rodzonego brátá, bez obrońce,*

brońce,

brońce, bez opiekuná, w ſtanie ośierociáłym, zápłákał ſam BOG, y dobył łez obfitych; że tedy vbył Lázarz świátu, że vbył śioſtrom, płákał ſam Syn Boży. Ieżeliż pſtradánie Lázárzá tylo ná cztery dni, z oczu Boſkich łzy nieſkończone wyćiſkáło. Iáſnie Wielmożny Iego M.Pan Iánuſz Skumin Tyſzklewicz, Woiewodá Wileń: nie ná cztery dni, ále ná záwſze vbył świátu, vbył Oyczyznie, vbył ſzczęśliwy Regimentarz woyſkom, vbył prześwietnemu Senatowi mądry Conſiliarz, vbył dźielny, ſzczęśliwy, mądry, potrzebny bohátyr świátu. Kiedy kroleſtwu Izráelſkiemu vbył Abner dźielny wodz, mądry porádcá, mowi Piſmo Boże. 2. Reg: cap: 3. Cumq; ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit Rex Dauid vocem ſuam, & fleuit ſuper tumulum Abner, *Przy pogrzebie Abnerá w Hebron żáłoſny Dawid, podniosſzy głos ſwoy, płákał nád Abnerem.* Carthuſianus *dáie przyczynę krzykliwego á żáłoſnego lámentu.* Vir vtiq; valde magnus prudentiâ, ſtrenuitate ac virtutibus ad bellatorem ſpectantiqus cecidit hodie in populo Iſraelitico, ideo valde dolendum. *Vſtąpił ábowiem kroleſtwu Izráelſkiemu, mąż mądrośćią, dźielnośćią, cnotámi woiownikowi należytemi wielce potrzebny: záczym godźien wielkiego lámentu, obfitych łez. Táki mąż był Rodźic W. X. Mośći, ktorego vbyćia Oyczyznie, godźi ſię wielce żáłowáć. Vbyły W. X. M. Rodźic namilſzy, opiekun czuły, obrońcá vſtáwiczny. Pátrząc ná śierotſtwo W. X. Mośći, że bez Rodźicá, náwet bez rodzonego, y z tey przyczyny przychodźi mi płákáć; boć ieżeli Synowi Bożemu choć ná máłą chwilę BOg Oćiec z pomocą Oycowſką iákoby ſię vchylił, ćiężko było, y żal wołáć kazał.* Deus, Deus meus vt quid dereliquiſti me. *Boże Boże moy, czemużeś mię opuśćił; Záprawdę ćiężko y gorzko być muśi W. X. Mośći zoſtáwáć bez Rodźicá. Znáyduie ſię ná wyſokim niebie po blizu Lwá gwiazdá świátła, ktora gdy wſchodźi, wilcy do láſow vćiekáią: vważáiąc ſekretne influencye ieden nápiſał,* Hoc oriente fugor, *gdy tá gwiazdá wſchodźi, vmykám. Vbył W. Xiążęcey Mośći záprawdę świátły Xiężyc, vbyłá świátła gwiazdá, ktorey áſpekty wielce były pożyteczne, ná ktorą gwiazdę nie ieden ſię ogladał. Vbył y Zakonowi memu, á oſobliwie Monáſterowi Wileńſkiemu S. Troyce wielki Miłośnik, hoyny dobrodźiey, Obrońcá czuły; vbył Oćiec, vbyłá ręká, ktorą Bog dobrotliwy vdźielał ſwoich ſkárbow: ná ktorey ręki odćięćie zżá-*

ćie z żalem y z płáczem nárzekaiac przychodźi mi záżyć płáczliwych słow krolá Dawidá, Vt quid auertis manũ tuam de medio sinu tuo in finem. Psal: 73. *Czemuż nam Boże dobrotliwy odwroćiłeś rękę z pośrzod łoná twego,* sinus Dei bonorum thesaurus, *Łono Boże skárbnicá Bogáctw, tłumáczy Bázyli S. Czemu odiałeś nam Pánie Iásnie Wielmożnego Woiewodę Wileńskiego, ktorymeś z łoná skárbnice twey co dźień nam vdźielał dárow twoich W tákim rażie nie tylo Bog pozwala, ále każe gromádno płákáć.* Contemplamini & vocate lamentatrices. Ierem: 9. *Skoro obaczyćie że vstąpił świátu mąż potrzebny, rozmyślaycie nabożnie, wzywaycie ná pomoc żalu y płáczu opłakuiacy. Miáłá Synágogá żydowska niewiásty, ktore płákáć y żáłosnie lámentowáć vmiáły, y tych do smutnych áktow żáłosni pozostáli záżywáli. Ma y Cerkiew Chrystusowá wielkie gromády vstáwicznie płáczacych; ktorych Hieronim S. vkazuie,* Monachus plangentis officium habet. *Zakonnych ludźi powinność iest płákáć; ći bowiem táko ptászkowie w klatce ścistego żyćia: oczy namiotkiem zásłoniwszy, swoie, y cudze vstáwicznie opłákiwaia grzechy; Tych powinność* succurrere lunæ laboráti, *kiedy nadobny Xiężyc ćierpi záćmienie, że go śmierć źiemia zásłoni, kiedy Xiężyc náyduie się ná mieyscu, gdźie* satis pati *zá niedosyćuczynienia muśi; ći żáłosnym śpiewániē, płáczliwemi oczymá, sercem boleiacym rátuia, posiłkuia Xiężyc. Skoro mię záleciáłá żáłosna nowiná, że vbył świátu Iásnie Wielmożny Woiewoda Wileński, Rodźic W. X. M. nie samem ieden, ále zwoławszy gromadkę Zakonnikow Monásterá Wileńskiego S. Troyce* cum lamentatricibus *opłákiwałem śieroctwo Oyczyzny, ośierocáły stan W. X. M. opłakiwałem vbogi Zakon moy żáłosnym wzdychániem, codźiennym lámentem, stáráłem się* succurrere lunæ laboranti, *dáć pośiłek duszny Xiężycowi, Pánu Oycu W. X. M. Podobáły się te Zakonne lámenty W. X. M.. y áby codźienne żáłobne ofiáry nie vstawáły, áby oczy Zakonne, łzy pośiłkuiace vstáwicznie wylewáli, ktoreby nie ná źiemię pádáły, ále ad* Dominum stillat oculus meus. Iob. 16. *Aby do gory się podniosszy, niebo táko skorę zeschłą odwiżáli, rośćiagáli, y Rodźicowi W. X. M. áby niebo otwieráli,* Extendens cælum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Psal: 103. *Zgłáć raczyłá W. X. M. boyna, wárowna fundácya, á że nie wprzod do*

 posłuszey

posseßiey dobr oycowskich przyść chćiáła W.X.M. áżby Rodźicá Zakonnemi żłobnikámi opátrzyłá, że nie obietnicą, ále skutkiem, nie słowy, ále rzeczą miłość hoyną ku naymilszemu Rodźicowi oświádczyłá; że manum misisti ad fortia, *że W. X. M. skłoniłá rękę swoię do spraw wspániáłych. że naypierwey o to się stáráłá, iakoby Rodźic zostawał* in memoria æterna, *będźie też w wszelkich vśćiech słodka iáko miod pámięć W. X. M.* in omni ore eius memoria quasi mel indulcabitur. Eccl: 49. *Tę tedy gromadkę, ten chor Zakonnego lámentu, ktory W. X. M. fundußem swoim ewokowáć szczodrobliwie raczyłá: stáwię W. X. M. Kiedy Xiężyc w pełni widźimy że cyrkułem iásnym obtoczony iest, coby to zá cyrkuł albo z czegoby tá byłá obłaczká? Astrologowie powiádáią, iż to są exhálácye subtelne promieniámi słonecznemi od źiemie podnieśione, ktoremi wdźięczna źiemiá Xiężyc* Reginam cæli, Matrem generationis, *Krolowa nieba, Mátkę rodzáiu koronuie; szczęśliwa źiemiá, że zá influencye, y dobrodźieystwá Xiężycá, gdźie sámá zayść nie może, przez exhalácye átoli swoię wdźięczność oświádczyć może, szczęśliwa powtore, że może się zdobyć ná tak wiele exhalácyy, ktoremiby szeroki á świátły Xiężyc obtoczony y świetnie vkoronowány zostawał. S.* Clemens Alexandrinus, animos gratos *powiedźiał być* agros animatos, *że ánimuße wdźięczne są rolą, są źiemią żywot máiącą. Wielkich dobrodźieystw, hoynych łask, Oycowskiey miłośći, doznawał Zakon nász od prześwietnego Xiężycá, od Iáśnie Wielmożnego Woiewody Wileńskiego, Páná Oycá W. X. M. ktorym niska, ábowiem vboga kondycia Zakonna sámá przez się záwdźięczyć nie mogąc; Przesyła przez mię dwoiáką exhalácyą, ktoraby prześwietny Xiężyc vkoronowány zostawał; pierwßa od sercá, druga od rozumu wynikáiąca. Przesyła od sercá gorące wzdychania, nabożne modlitwy, ktore od ludźi Zakonnych przesłáne do Niebá, zwykły vpráßáć wieczne odpoczynienie, y formowáć* circulum æternitatis, *zwykły obtaczáć Xiężyc cyrkułem wiecznośći: przesyła y od rozumu, ofiaruie W. X. M. Kazánie Pogrzebowe, zebránie exhalácyy niskiego rozumu mego, áby nie tylo zostawał przez* suspiria *w Niebie* æternus, *ále też przez Kazánie zostawał na źiemi* Immortalis, *nieśmiertelny. A lubo* nemo in paruo magnus *nie może być na máłey mappie wielki świát, lubo w máłym Kazániu, w máłey*

w máley obłaczce ßczupłych konceptow nie może ſię zmieśćić wielce ßeroki Xiężyc Iáſnie Wielmożny Woiew: Wilen: Lubo Geográphowie ná máłych kártách wielkie Kroleſtwá y Miáſtá ryſuią. Tá ich śmiáłość nie ieſt ku vágániu, y owßem ßerokie Kroleſtwá, długie Miáſtá ná máłych y waſkich pápierách wyryſowáne, w Pokoiách Krolewſkich záwießone ku vćieße widzę. Trzymam też o miłośćiwey łáſce W. X. M. że tym krotkim Kazániem moim, ta máła obłaczka ktoramem obtoczył ßeroki Xiężyc W. X. M. nie tylo nie wzgárdźiß, ále wdźięcznego Zakonu, wdźięcznego Manáſterá Wileńſkiego S. Troyce, wdźięczne ſercá y rozumu mego exhalácie wdzięcznie, mnie przyiać ráczyß. Zyiże Iáſnie Oświecona Xiężno, Bogu naprzod Religione nitens, *nabożeńſtwem świetna. Zyi Oyczyznie,* Prole beata *Potomſtwem ßczęśliwa,* Mater bonæ ſpei *Mátka dobrey otuchy: czeka Oyczyzná, áby mieyſcá, ktore vſtępuiac świátu zoſtáwił, w Obożie, w Senáćie, rodźic W. X. M. ośiedli Wnukowie: Zyi Iaſnie Oświeconym Xiażętom,* Demetremv *y* Konstantemv *Korybutom Wiśniewieckim,* Homines genuiſti, Angelos fac, *w boiáźni Bożey ich zápráwuiac. Zyi Zakonowi memu; Zyi Manáſterowi Wilenſkiemu S. Troyce* conſilio, manu; *żyi náoſtátek Dźiádowi ſwemu nieśmiertelney pámięći Theodorowi Skuminowi Tyßkiewiczowi, Woiewodźie Nowogrodzkiemu, żyi Bábce, Kátharzynie Láckiey; żyi Rodźicowi Iaſnie Wielm: Linußowi Skuminowi Tyßkiewiczowi, Woiewodźie Wilenſkiemu; Zyi Rodźićielce ſwey, Bárbárze Narußewicownie, ktorzy przez mię zá żáłoſne głoſy zá żáłobne ofiáry ktore zá ßczodrobliwośćia W. X. M. co dźień w káplicy W. X. M. nád niemi ſię odpráwuia, dźiękuiac błogoſłáwia.* Viue vbiq; clara. *Zyi W. X. M. y tu ná ziemi, y po látách Neſtorowych, żyi w niebie chwalebnie. w Wilnie 1642.*

W. X. M. M. M. P.

Vniżony ſługá y Bogomodlcá

Alexivs Dvbowicz,

Archimándritá Wileński.

IN IMAGINE ERGO PERTRANSIT HOMO.

W obrázie zdiste przechodzi Człowiek.

Psalmo 38.

STworzona iest ziemiá / áby byłá vstáwicznym theátrem/ Generatio præterit, generatio aduenit, terra autem in æternum stat. Eccl: 1. *Rodzay przemija, rodzay nádchodźi, á ziemiá wiecznie stoi.* Ná tym stáłym theátrze odpráwuie się sátuk i prożnośći. Bog sam iest Pánem y sprawcą tey komediey / ktorą post scientiā mediam decreto absoluto, złożył/ y kożdemu człowiekowi pewną personę/ áby odpráwował/ náznáczył/ iednym zezwaláiąc/ drugim dopusczáiąc/ persony rospisał. Odpráwuie się co dźień tá komedia álbo bayká prożnośći w oczách wszytkiego świátá/ przed Anjołámi/ przed ludźmi. 1. Corin: 14. Spectaculū facti sumus mūdo, Angelis, & hominibus, *Stálismy się dźiwowiskiem świátu, Anjołom y ludźiom.* A ktorzy sowie ná tym theátrze / są ludźie poczawszy od Papieżá áż do leżącego w gnoiu/ à residente super sedē gloriosam vsq; ad humiliatum in terra & cinere. 1. Eccl: 40. *Poczawszy od śiedzącego ná stolicy chwalebney, áż do poniżonego ná ziemi, y w popiele.* Odpráwuią zgołá wszyscy osoby od Bogá á mistrzá komediey náznaczoną. Nie od szczęśćia to pochodźi / że Aleksánder wielki / osobę Królá Mácedońskie'/ áni à fato, że Łázarz osobę vbogiego odpráwuie/ ále iáko nie może żaden wniść ná theatr świátá bez woli Bożey / áni też

może

może inszey persony odpráwowáć/ chybá tę ktorą Bog Pan theátri/ y sprawcá komediey náznáczy. W ręku mistrzá y sprawcy komediey dźiś dáć Dyonizemu osobę Krolá w Syrákuśie / á iutro temuż osobę bakáłarzá w Conuenćie / w ręku Bożych iest dźiśia dáć Nabuchodonozorowi personę Monárchi Asyryiskiego / á iutro dáć osobę bydlęćiá. W ręku Páná tey komediey iest dźiśia dáć Dawidowi osobę Pásterzá / á iutro temuż dáć osobę Krolá w Izráelu / w ręku tegoż iest długo/ krotko/ tę ábo inszą osobę odpráwowáć/ Consilium meum stabit & voluntas mea fiet. *Isaiæ 46. Porządek komediey vczyniony y wola moiá persony náznáczáiąca muśi stáć.* Notuyćie poważne słowá Epiktetá / apud Simpliciũ; Vita est Scenæ similis,& eos, qui in ea versantur esse fabulæ actores: Deum vero vt Ædilem & magistrum in qua eam personam quæ asignetur vel accipere vel repudiare non sit nostrũ. Zywot ludzki/ iest podobny komediey: ludźie żyiący ná źiemi są Aktorámi/ Bog iest sprawcą/ mistrzem tey komediey/ przyiąć álbo odrzućić pers. ną tego mistrzá nie w ręku nászych.

Poznał toż y Augustus Cesarz/ ktory vmieráiąc zopytał Senatorow Rzymskich. Ecquid his videretur,mi,nũ vitæ cõmode gesisse ? Suetonius cap. 19. *Powiedzćie mi, czy dobrzem odpráwił komedyą ?* y gdy mu odpowiedźieli : Dobrze. Przydał plaudite, *klaskayćie rękomá,* iáko bowiem dobremu komediántowi przy końcu iego ákciey bywa ápplauz/ ták y człowiekowi káżdey po odpráwioney przystoynie

kome-

komediey/ po skończeniu bayki żyćia ludzkie°/ czynia áp- plawz Anjołowie; kláskaia rękomá ludźie/ świát wszy- tek pochwala. Dwie sa Bramy v tego theatrum, Brá- má národzenia y Bramá śmierći/ wielce sobie podo- bne. Vnus ergo est introitus ad vitam & similis exitus. Sap: 7. *Iáko nágo wchodzimy na świát, ták y nágo odchodzimy z świátá.* Odpráwuie się záprawdę bayká prożnośći. izaliż nie wszytko zmyslone? obaczysz Páwłá Apostolá w száćie pielgrzymskiey/ w osobie żebraká. Prawdźiwećto vbo- stwo/ ále oraz y páństwo: quasi nihil habentes, omnia posidentes. 2. Cor: cap: 6. Przyznawa sam Páweł S. *Chodzę po świećie iákoby nic niemáiacy, ále wszytkim władam.* Obaczysz bogaczá przy asistenciey dworzan/ rozumiesz że pra- wdźiwie bogacz/ zmyslona to osobá/ est quasi diues cum nihil habeat. Prou: 13. *Iest iákoby bogátym, ále nic nie ma.* O prawdźiwa bayká! iákoż ia pogárdzę vbogim? qui qua- si pauper; iáko ia czćić mam bogátego? qui quasi diues; iáko ia pochwale? qui quasi bonus, iáko ia zgánię? qui quasi malus; iáko ná słábym fundáměćie/ quasi, iákoby/ zásádzę budynek pewnych operáciy ludzkich.

Na tym theátrze pomogł nam tey bayki odpráwo- wáć sam Syn Boży/ nic tym nie zgrzeszył/ nie iest bo- wiem grzech baykę odpráwowáć; ále grzech wielki lá- dáiáko persone náznáczona odpráwowáć/ quare sæpe seruus aut mendicus probatur in fabula, diues autem aut imperator aut Rex improbatur, cum illi datam personã bellè exprimũt, hi vero suam malè. Epictetus. Dla czego

częſto tego chwalo / ktory perſonę niewolniká / ábo żebráká wypráwił / á gánio tego / co Ceſárzá álbo Królá perſonę odpráwił / á to z tey przyczyny / że vbogi oſobę ſobie dáno przyſtoynie / należyćie wyráźił. Tákiego Aktorá wyſtáwuie y pochwala Piſmo Boże. Iob 1. In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis. Iob S. y oſobę Królá y vbogiego vmiał przyſtoynie bez błędu / (ábowiem ćierpliwie) wypráwić. In imagine ergo pertrãſit homo; á iáko Chryzoſtom S. in perſonatâ ſpecie, w zmyśloney poſtáći / oſobę odpráwuiąc / przemija człowiek.

Ná tym theátrze Jáśnie Wielmożny Jánuſz Skumin Tyſzkiewicz / Woiewodá Wileński / Bráſłáwſki / Jurborſki / Nowowolſki Stároſtá / przez lat siedmdźieśiąt zacne Perſony / nie tylo w áktách woiennych / ále y ſpokoynych záwſze chwalebnie / z podźiwieniem wſzytkiey Sármáciey / co rzekłem? wſzytkiego świátá odpráwował / ktorego ták dźielnego á ſpráwnego Aktorá BOgu / Miſtrzowi komedicy wielce miłego (ábowiem zgodnego) śmierć nieuważna / á ſnadź z námowy Spektátorow Anjołow zemknęłá nam z tego theatrum, y wyżſzemu podáłá: wſzelkie zá tym náſze vćiechy / wſzyſtkie nádźieie zábráłá. Słuſznie to rzekę o Smierći co Klaudianus rzekł o Rzece Tagus názwáney / tempeſtate pretioſus: że tá Rzeká kiedy brzegi wypełni / nie ieden páłac podpłócze / nie iedno miáſto z bogáctw złupi. O mors tempeſtate pretioſa. O śmierći

odćiągáś

odćiałáś Naiáśnieyßemu Krolestwu Mądrego Senátorá: wydárłáś z rąk Corki Jáśnie Oświeconey Xiężny Wiśniewieckiey naymilßego Rodźicá; zemknęłáś od oczu Jáśnie Wielmożnych Przyiaciol, Luminare maius, świátło naywiętße/ zubożyłáś wiernych Sług ze wßytkich expektácyi/ wyzułáś Oyczyznę z possessiey drogich skárbow/ tobie śmierći z tego łupiestwá nic śię nie okroiło/ gdyż śię wßytko w porćie niebieskim opárło. Żáłośni przezacni Słucháczę Jáśnie Wielmożnego Woiewody Wileńskiego/ spráwność we wßytkich Scenách y Personách gdy wystáwuię/ będę potrzebował ábyśćie go pochwalili y zeználi/ że godźien theátru wyżßego. Sprawco komediey/ mistrzu nieskończenie mądry/ vpraßam pokorny sercem/ day mi dźiś Personę Káznodźieie/ day spráwność/ day słuchaczom nie teskliwe słuchánie.

Bramá Národzenia.

WSzyscy zárowno nágo śię rodźiemy/ nie rownie iednák skłonnośći bierzemy: w iednych iest skłonność ku wysokim/ w drugich ku śrzednim/ w trzećich ku niżßym zabáwom. Vważáiąc te rożne skłonnośći y speciały kożdego człowieká Pogáńscy Philozophowie/ záßli do tey Conclusiey/ iż ludźie skłonni ku dobremu od Bogá/ skłonni do złego od złych intelligenciy stworzeni; Wspániáli z orłow/ silni ze lwow/ okrutni z tygrysow/ niestáteczni z wáłow morskich zrodzeni są/

yže te ſkłonnośći/ te determinácye wiednym do rzeczy wſpániáłych / w drugim do dźieł Rycerſkich: w trzećim do okrutnych/ w czwartym do nieſtátecznych/ nie od rodźicow / ále à principijs ſimilibus že od początkow podobnych bierzemy. Głęboki Plato doſzedł dowćipem/ že te inklinácye / nie à principis ſimilibus, ále przez Rodźicow bierzemy / y coby to było ſkrytego w nas/ przez co áſpiruie człowiek y determinuie ſie do tey / á nie inſzey zábáwy/ wyráźił temi słowy. 3 De Rep: Deus informando vos qui ad imperium nati eſtis, aurum in generatione immiſcuit, quapropter honoratiſsimi eſtis; eis verò qui ad auxilium ferendum præſtant, argentum, agricolis autem & opificibus æs & ferrum. Synowie Krolewſcy/ Woiewodźicowie/ Káſztellanicowie/ słuchayćie / iżeśćie ſię vrodźili Krolámi / Woiewodámi/ Káſztellanámi/ czáſu ſwego być / rządźić/ władáć : A wiećież co to ieſt co was determinuie/ BOG przy wáſzym formowániu / w żywoćie mátek / wmieſzał wam brełę złotá/ dla ktorey iáſniejećie / ábo świetnieyſzemi ieſteśćie nád inſzych / wam lepák / ktorzy Senatorámi/ y wyſokiemi vrzędnikámi nie będźiećie / wlał ſzmát ſrebrá/ wam co w miáſtách/ miedź/ wã náoſtátek kmiotkõ wmieſzał żelázo : rożne tedy inklinácye ſą/ rożne kruſzce/ złoto bierze Senatorſki Syn / ſrebro bierze Szláchćicá Syn/ miedź Mieyſki ſyn / żelázo chłopſki ſyn/ od złotego/ od ſrebrego/ od miedźiánego/od żeláznego rodźicá. A že nie záwſze ze złotego Oycá podobny Syn/

nie ko-

nie kożdy z Dawidá Sálomon / nie záwße z Woiewody vda sie w Woiewode: Ztad pochodźi / iż nie kożdy Syn bierze od Rodźicá złoto: Tenże Plato. Principibus igitur & primum & maximè præcipit Deus vt nullius rei, ita boni custodes sint: neq; quicquā ita obseruent quam quid in animis filiorum suorum ex illis mixtum est. Bog Krolom/ Woiewodom/ Kásztelanom/ Senátorom pokázuie/ aby iáko naypilniey obserwowáli/ co też Bog w dźiatki ich wmießał / złotoli / srebro/ miedź/ czy też żelázo! liże miedźwiedźicá káwálec mięsá/ áby członki się poiáwiły/ ták y Rodźice okiem y ięzykiem powinni wyrozumiewáć/ co zá kruszec iest w synu/ y ktory się więcey wydáie / źle czynią Rodźice / gdy bárźiey skopow/ ßkap obserwuią przymioty / á niżeli Synow swoich; nie dármo rzekł Diogenes. Malo esse arietem Megarensium quam filium, Wolę być skopem v Megáreńczykow á niżeli Synem / częśćiey mię Oćiec będźie obserwował/ gdy będę skopem/ niżeli gdybym był synem.

Co vczyniß Krolu / Woiewodo / Kasztelanie / ieżeli w Synu twoim zoczyß żelazo? Konkludúie Plato Et si filius eorum subæratus aut subferratus sit nullo modo miserebuntur, sed conuenientem naturæ honorem tribuentes, ad agricolas aut opifices ipsum detrudent: Jeżeliż Woiewodo po obserwowániu doydźieß / że syn twoy miedźiány / álbo żelázny/ nie respektuy ná złotą twoię kondycię/ nád żeláznym synem nie miey pożáłowánia/

wánia/ ále miedziánego tay do mieśćia/ żelaznego ná wieś. Według conceptu Platonowego postąpił Izaák Pátriárchá/ ktory bedac synem Abrahamá Pátryárchi/ Synem obietnice/ pewnie że złotym był rodźicem/ máiac ábowiem dwuch synow oraz spłodzonych/ obserwował ich pilno/ mácał reką/ iáko zwachał w Jákubie złoto. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, (to zapach syna mego, iáko zápach role bogátey pełney złotá. náznácza mu zabáwe Páńską. Et seruiant tibi populi, & adorent te tribus, esto dominus fratrum tuorum. Gen: 27. *A niechći służą Narodowie, niechći się kłaniáia pokolenia, bądź Pánem bráćiey swoiey.* Obserwuie też drugiego syná/ dotyka się reką Ezawá; iáko poznał rozsądny Oćiec/ że w Ezawie żelázo/ záwołał. Viuas in gladio & fratri tuo seruies, *Mieczem żyć będźiesz y będźiesz służył brátu twemu.* Nie oglada się Izáák ná złoto swoie Pátryárchie/ miecznikiem/ ślosárzem/ kowalem go czyni/ nie pánowáć/ ále służyć każe. Niema zgołá żelázo záśiadáć mieyscá złotego/ áni człowiek niski mieyscá wysokiego/ nie strzyma krzesło złote człowieká żelaznego/ zgárbieie poddány pod żelaznym/ ábowiem ćiężkim pánem.

U Ezechielá cap: 27. czytamy / Sed & pygmæi qui erát in turribus suis pharetras suas suspenderút. *á náwet y Kárłowie ktorzy byli ná wieżách twoich záwieśili łuki swoie,* niepospolita záprawdę / pełna śmiechu obroná Murow Tyrskich / gdy Kárlikom zlecona byłá / przyznam że tácy Zołnierze mogli záiecze strzymáć impety. Prawdo tłumáczy/

máczy/ Dicuntur turrium custodes pygmæi, quia præ altitudine turrium hominibus infra stantibus videbantur pygmæi. Straż wież Tyrskich Kártámi Pismo Boże názywa dla wysokości wież/ przy ktorych stoiący żołnierze zdáli się być Kártámi; záprawdę śmiechu godny Aspekt/ kiedy dostoieństwo nie zrownywa wzrostowi człowieczemu/ nie dobrze że krzesło ná kopią wyższe. A iáko ze złotego Oycá może być żelázny syn/ ták y z żeláznego oycá bywa pod czás złoty syn. Wynidź w pole Dawidzie Pástuszku: Izái rodzic żelázney/ bo prostey kondiciey/ á iednák Dawid złotey. Erat autem rufus & pulcher aspectu. 1. Reg: 15. *A był lisowáty, y wdzięczny ná weyźrzeniu.* Conceptuie ná to S. Básilius. Seleuciæ Orat: 15. Nam cognita animi mente, minimè erubescit artem, placet sibi Deus abstrusum in despecto corpore margaritum conspicatus, Bog się nie wstydził od pásterstwá podnośić Dawidá ná krolestwo / gdyż w nim zoczył / (Notuyćie margaritum) perłę łśniącą: nie przeszkodźi do páństwá kondicya podła: y w żeláznym vrodzeniu może się ználeść złoto. Ma tedy syn dwie rzeczy w sobie/ Id quod producitur,& id quod communicatur, coś według nászego rozumu/ ná podobieństwo Syná Bożego/ ktorego Bog Oćiec rodźi/ ále áttributá kommunikuie. Ták y Rodźicy nászy rodzą náturę/ ále świątobliwość/ skłonność do rzeczy wspániáłych kommunikuią/ nie że rodźicy chcą/ ále że Bog chce.

Vmie Iupiter y miedzy mury żelázne/ złotą rosę

śpuszczáć/ wolno pominąwszy Cedry ná krzaku ogniowi vsieść/ vsiadszy ná krzaku/ krzak swietny nie przystąpny vczynić/ wolno y z zapiecá do tańcá wziąwszy/ ná czele dostoieństwá sławy posadzić/ wesołemu Pánu wolno. Ludit in humanis Diuina potẽtia rebus. Skłonność tedy w paniscin iest złoto połyskuiące się/ vczesnictwo obrázu y podobieństwá Bożego/ ná ktore złoto poyrzawszy zwierzętá vználi Adámá zá páná/ złoto to iest aspiratia do wspániáłych zabaw/ ktorą Bog widząc w Jozue/ Tolle Iosue filium Nun, in quo est Spiritus Dei, á iáko Augustyn S. quæst: 54. qui habet spiritũ in se ipso, godnym go vczynił pánowania.

Jáśnie Wielmożny Jánusz Skumin Tyszkiewicz Woiewodá Wileński ieszcze gdy był w brámie národzenia/ wziął od Bogá przez Rodźicow złotą áspiracią do wysokich/ do wspániáłych akcyi: ze złotey ábowiem brámy/ złotego páłacu Tyszkiewiczowskiego wyszedł na Theatr swiatá záwsze złoty. Godność páłacu we czterech kątách/ álbo węgłách zawisła: węgielne bowiem kámienie trwáłość y ozdobą przynoszą/ kożdey też Familiey máiestat/ y powagá we czterech Dziádách zależy: od tych czterech bierze wnuk swiátłość/ y swoią ich wzáiemnie oświeca.

Pierwszy węgieł álbo kąt páłacu Tyszkiewiczowskiego opánował Kálinik Myszkowicz Prápráprádziad zá Xiążęciá Swidrigáłá Náywyższy Márszałek W. X. Litewskiego; kąt ten nie wápnem ále złotem/ ábowiẽ łąská Már-

ſta Márſzałkowſka połyſkuiacy; wągieł ten nie vpádek ále wieczność obiecuiacy/ gdyż wiárá Chrześciáńſka/ krzyżem Chryſtuſowym ſpoienia tego węgłá złoczone były. V tego kątá od źiemie áż do wierzchu pełno drogich kámieni/ pełno wyſokich Vrzędnikow.

Drugi węgieł ábo kąt páłacu ośiadł Tyſzko Kálinik Hetman Náywyżſzy Prápráđźiad. Kąt ten nie fárbą ále złotem/ ábowiem buławą Hetmáńſką połyſkuiacy/ ná tym kąćie chcećie Biſkupow? maćie Jáśnie Wielmożnego Przeoświeconego Jego Mśći X. Jerzego Tyſzkiewiczá Biſkupá Żmuydzkiego; potrzebuiećie Woiewodow? maćie Bázilego Tyſzkiewicá Woiewodę Smoleńſkiego/ Jerzego Tyſzkiewiczá Woiewodę Brzeſkiego/ Euſtáchiuſzá Jerzewiczá Tyſzkiewiczá Woiewodę Brzeſkiego/ Piotrá Tyſzkiewiczá Woiewodę Mińſkiego zmárłych: maćie Jáśnie Wielmożnego Jánuſzá Tyſzkiewiczá (ktoremu day Boże długie dobre zdrowie) Woiewodę Kijowſkiego; ſzukaćie Káſztellanow? ieſt Oſtáphi Tyſzkiewicz Káſztellan Smoleńſki: życzyćie widźieć Hetmánow? Michał Tyſzkiewicz Hetman Polny; prágniećie Podſkárbich? maćie Wielmożnego Antoniego Tyſzkiewiczá/ ktory dzielnośćią rycerſką w rożnych expedicyách/ ſpráwnośćią w ákciách Seymowych złotym Kráſomowſtwem/ złotemi vſty wprędce będzie In caput anguli będzie kámieniem v tego kątá y węgłá náycelnieyſzym/ náyświetnieyſzym.

His titulis tantus, ſpe quoque maior erit.

 Chcećie

Chcecie Stolnikow? Kráyczych W. X. Litewſkiego? Káźimierz Tyſzkiewicz; Podkomorzych? Káźimierz Tyſzkiewicz; Sedziow Ziemſkich? Páwel y Alexánder Tyſzkiewiczowie. Podſedkow? Michał y Philon Tyſzkiewiczowie; nie z proſtych kámieni złożony ten kąt/ pierwſzy láſką Márſzałkowſką/ wtory buławą Hetmáńſką połyſkuiacy.

Trzeci kąt páłacu osiadł Lew Tyſzkiewicz/ Regimentárz Bobruyſki/ Skirućiáńſki Stárostá/ Prádźiad/ záprawdę lew nieuſtráſzony; kąt to lwiſty/ pełny lwow/ źwierzow/ kąt nie dobyty/ nie záſypiáły oczy tego lwiſtego kątá/ zoſtawáłá záwſze beſpieczna Oyczyzná.

Czwarty kąt opánował Skumin Lwowicz Czárnobylſki Stárostá/ Dźiad; cokolwiek do mágnificenciey/ do ozdoby/ do godnośći należy/ v tego kątá nay-dźieſz; Poſkárbiego W. X. Lit. Woiewodę Nowogrodz.kiego/ Poſłá do Cárá Moſkiewſkiego; obaczyſz Ækonomá Grodźieńſkiego/ Bráſłáwſkiego/ Iurborſkiego/ Nowowolſkie^o Stároſtę/ nieśmiertelney pámięci Theodorá Skuminá Tyſzkiewiczá; kąt to od godnośći Senátorſkiey/ od mądrośći/ od dźielnośći Rycerſkiey záprawdę złoty.

Nero Ceſárz wyſtáwił páłac w Rzymie/ do ktorego mágnificenciey/ y ozdoby nie żáłowáłá rozrzutna ręká Neronowa złotá/ kleynotow drogich/ kruſzcow: wpośrzod páłacu wyſtáwił Coloſſ 120. ſtopniow wyſo-

ki: tę páłac Neronow Rzymiánie názwáli/ Domus aurea páłac złoty. Wystáwiłe złoty páłac Tyszkiewiczowski od czterech kątow/ od czterech Dźiádow trwáłość/ y ozdobę máiący: stoi wpośrzod tego páłacu wysoki dostoienstwy/ szeroki słáwą/ głęboki záslugámi Jánusz Skumin Tyszkiewicz/ Woiewodá Wileński/ Koloss Oyczyzny/ Koloss páłacu Tyszkiewiczowskie°. Oświećiliśćie kąty nie dobyte/złotem wászym Koloss páłacu wászego/ ále y Koloss przydał wam świátłá/ przydał mágnificenciey. Vważáiąc páłac Neronow ieden wieku násze°/przydał te słowá; Sat lata, si sat læta? Páłac dość szeroki/byleby dość był wesoły? szeroki był páłac/ále Neronowi ćiásny y pełny stráchu/ bo vmykáć musiał.

Wesele á szczęście zá iedno v Polityków: ći szczęśliwego Krolá ták opisuią. Quem hostes timeant, ciues diligant, quem Deus omnibus beneficijs prosequatur. Ktorego się nieprzyiaćiele boią/ poddáni miłnią/ ktoregoby Bog wszelkiemi dárámi opátrował. Nic strászliwszego człowiekowi nád piorun/ nád piorun nic prędszego/ nic silnieyszego/ ieszcze nie zágrzmiał/ á iuż vderzył/ rozumiesz że nie wypadł/ á iuż vszkodził/ wysokie dęby/ kámienne kolumny/ quádratne wieże obála/ łamie/ kruszy. Piorunámi was názowę Jáśnie Wielmożny Woiewodo Nowogrodzki/ Woiewodo Wileński/ Woiewodo Brzeski/ Woiewodo Kiiowski; twárdy był Wasiley Tyran/ iáko Antyoch Rzymiánom/ skruszył tę kolumnę/ drugi Pompilius/ Theodor Skumin Tyszkiewicz/

ſzkiewicz / Woiewodá Nowogrodzki; kwádratne były ſzáńce/ ſękowáte debý Moſkiewſkie/ rozerwał ie Jánuſz Skumin Tyſzkiewicz/ Woiew: Wilen: Euſtáchi Woiewodá Brzeſki/ ktora prędkość y potęgá tych dwuch Wodzow czyniłá ich candidatos bułáwy Hetmáńſkiey. Stráſzne były woyſká Tureckie/ prędkie zábiegi Tátárſkie/ vbiegał y vbiega/ komplánuie Jánuſz Tyſzkiewicz / Woiewodá Kijowſki.

Weſoły ten Dom/ y od miłośći: kto słowem á nie rozgą z kámienia dobywa wody / miłym być muśi. Morere, morere Moyſes: żeś rozgą/ á nie słowem dotknął kámienia/ nie będzieſz mi ná źiemi familiaris. O miłośći Naiáśnieyſzego Máieſtátu/ o miłośći Oyczyzny ku Jáśnie Wielmożney Fámiliey Tyſzkiewiczowſkiey nie zda mi śię ſzczerzyć. Penelope miedzy rodźicem á małżonkiem stoiąc/ spytána niegdyś byłá kogoby też bárziey miłowáłá/ rodzicá/ czyli małżonká? nic nie odpowiádáiąc/ námiotek wrzućiłá ná głowę/ y oczy swe záſłoniłá/ dáiąc znáć że miłość nie ięzykiem/ ále ſercem gádá. Zákrywam y ia namiotkiem Oyczyznę/ te tylko słowá mowi Oyczyzná/ Tu ſcis quia diligo te, wſzák wieſz że ćię miłuię.

Weſoły ten páłac y od łaſk Bożych; nie záſádzá ia fáworow Boſkich ná honorách/ ná bogáctwách/ ná ſpowinowáceniách/ ná śile/ áni ná ſkłádnośći człōkow/ áni ná ozdobie ćiáłá; nie z vmieiętnośći rożnych ięzykow/ nie z roſtropnośći Politickiey/ nie z wyſokośći náuk biorę ia miárę łáſki BOżey: wſzytkie te ſą też fáwory

łáſki

łáſki Bogá Stworzyćielá / ktoremi vbogáćił Bog páłac ten złoty. Láſka oſobliwa Bogá Odkupićielá w tem páłacu náyduie / że iáko woyſko Krolá Jozáphátá przećiw Idumeyczykom duchowieńſtwē było obwárowáne / że też ten złoty páłac ma w Zakonie Bázylego S. Archimándritow / ma Prowinciałow In Societate Iesu, ma Kuſtoſow w Zakonie Oycow Bernárdynow / ma Przeorow w Zakonie Oycow Kármelitow Boſych / ma Lektorow w Zakonie Káznodźieyſkim / ktorzy trzymáiąc zápalone kágańce / modlitwą y śpiewániem nabożnym zátrzymywáią w ſplendorze honorow / y ſtáwy páłac Tyſzkiewiczowſki ; záprawdę Domus aurea ſat Lata, & ſat Læta.

Do tego złotego Páłacu przypłynęłá ná pomoc rzeká złota / záprawdę złota Jáśnie Wielm: Kátházyná Łácka / nie ludzkiemi cnotámi / ále Boſkiemi połyſkuiąca. Wyſzłá tá rzeká Phiſon z ráiu Korony Polſkiey ; ſzeroká ſławą / głęboká dźiećmi / buyna / pełna : zápłynęłá z Zácháryaſzem Zawichwoyſkim / Poſtem do M. ſkwy. Złoto komuż nie miłe? kto go nie żąda? ſpráwność / dźielność Zácháryaſzá / powabiłá Cárá Moſkiewſkiego / że z tym złotem pieśćiłá ſię Moſkwa / y poki tá rzeká złota Moſkwę oblewáłá / poty też Moſkwie dobrze ſię dźiało. A iáko rzeká Tagus źimnemi śniegámi nádęta / wypełniwſzy brzegi / zoczywſzy rowne polá / z wielkim impetem ku rowninie ſię bierze / ná ktorey iákoby tryumphuiąc / cokolwiek rownie przę-

nie przeszkadza/ szerokie gory liże/ y rwie/ wysokie drzewá wywraca/ zápędza/ zánosi do morza: Ták y złota rzeká Láckich powracáiąc z śnieżnych kráiow Moskiewskich ku W. X. Litewskiemu/ ku rowninie/ po ktorey Pogonia wesoło biega/ o iáko potężnie? iák pożytecznie obláłá tę rowninę? Przyięłá wesoło rowne pole Oyczyzny/ zewsząd ákklámácye/ Lách Lách/ złotey rzece były/ zástánowiły się były ná rowninie Oyczyzny szańce/ okopy Szwedzkie; Podniosły się były Namioty Tureckie/ kosze Tátárskie/ chcąc osieść rowne pole Oyczyzny: poznosiłá te gory/ powywracáłá wysokie drzewá/ záchowáłá w cáłości rowninę Oyczyzny przez Janá Láckiego/ Leśniczego Podláskiego/ przez Mátwieiá Láckiego/ przez Theodorá Láckiego/ Pisárzá Polnego/ przez Janá Alphonsá Láckiego/ Kásztellaná Zmuydzkiego; á iáko złota rzeká v Trezeńczykow Chrysorrhoám nigdy nie wysycháłá/ dodáiąc obfitości wody: Dáć ten dánk złotey rzece Jáśnie Wielmożnych Láckich/ że nie przestáie/ y nie przestánie ná pomoc Oyczyzny dodáwáć dzielnych/ á mądrych mężow.

Byłá Páraemia v Graekow/ Solæ Lacænæ viros pariũt, że tylo niewiásty Láceńskie dzielnych mężow rodziły; przyzwoita záprawdę Fámiliey Jáśnie Wielmożnych Láckich/ silnych/ woiennych/ mężow rodzić. Horatii

Non his iuuentus orta parentibus,
Infecit ſanguine Punico. &c.

Pisze Herodotus lib. 1. O Krolu ná imię Meles/ ten

gdy mu

gdy mu ſię národźił ſyn Leo / wźiąwſzy nowonárodzonego ná ręce / obſzedł z nim mury Miáſtá Sárdiey. Dźiwna rzecz / gdźie ieno ſynaczek Leo z rodźicem záſzedł : záwſze byłá nie dobyta / y gdy toż Miáſto przez Perſow zwoiowáne było / doſzli że Meles z ſynaczkiē nie zaſzedł do tey ſtrony murow / ktorą wpádli Perſowie. Szczęsliwas Oyczyzno byłá / gdyś ná łonie Theodorá Láckiego miáłá; chyżość bowiem Achilleſá / dźielność Priamá / siłá Herkuleſá / vmbry to były chyżośći / dźielnośći / siły / Theodorá Láckiego / gdźieś ieno z Láckim záſzłá / gdźie Láckiego nogá ſtánęłá zoſtawał obozpie dobyty; gdźie klęſká / tám Theodorá Láckiego nie było.

Twoiá to pochwałá Jáśnie Wielm: Woiewodo Wileńſki / gdy ze złotego páłacu / z rzeki też złotey bierzeſz złoto / áſpirácią do rzeczy wyſokich przewyżſzałeś wſzytkich Tyſzkiewiczow; boś ze wſzytkich wźiął: wlećiałeś ná ſámę wyſokość doſtoieńſtwá nád wſzytkich / boś też wźiął złotá nád wſzytkie / ktore ćię determinowáło / pánowáć nád wſzytkich.

S. Paulinus epiſt: 10. dáie przyczynę / czemu Łukaſz S. przed pochwałą Janá Chrzćićielá / wprzod pochwalił rodźicow / Erant autem ambo iuſti. á byli obáy ſpráwiedliwi. Vt venerabilior exiſteret, qui ſanctis parentibus reſponderet ſanctitatæ ingenitâ quaſi quâdā iuſtitiæ hæreditate, áby Jan S. zoſtawał chwalebnieyſzym / czeſtnieyſzy / gdy z świętobliwych rodźicow zſtá-

pniac/ brał ż nich nie nábyta/ ále wrodzona świąt-
tobliwość/ gdy dziedziczył spráwiedliwość.

Wystáwiłem przezacny Słucháczę/ złoty pálac Tyszkiewiczowski/ pokazałem złotą bramę národzenia; vprzedziłem pochwałą moią złotych rodziców/ áby Jánusz Skumin Tyszkiewicz/ Woiewodá Wileński zostawał chwalebnieyszy. Vt venerabilior existeret. gdy ze złotey bramy/ złotego pálacu/ przez złotą rzekę z przyrodzenia złotym wyszedł ná Theátr świátá.

Prolog Młodości.

NIe kożdy wszedszy ná Theátr świátá odpráwuie Prolog mowny; dziatki lat nie máiące/ nic ku pochwále áni ku nágánie nie działáwszy gdy wstepuią/ przechodzą przez theátr świátá niemo. Woiewodá Wileński skoro do lát rozumu/ skoro do mieyscá komediey przyszedł/ rozkazał mu Bog á Pan Comediey odprawowáć Prolog/ z ktorey iego ákciey miał bráć miárę/ iákie/ y czy dáwáć dálsze persony?

Aby ze złotá Tyszkiewiczowskiego miáło sie vláć ćielę/ y Prolog áby sie miał záczać głosem cielecym/ rzecz nie przystoyna. Znáyduię/ że ze złotych záusznic Mátek żydowskich vlał Aáron ćielcá/ Egressus est hinc vitulus, Exodi 32. Kto ze złotych záusznic ćielcá vlał czy twárzy niewieśćie ktorych sie záusznice dotykały? czy Aáron? czy ogień? Mákáry S. hom: 11 Imitatus est ignis

gńis eorum intentionem. Dźiwny to ogień ákkommodowáł śię do intenciey niewiást żydowskich/ ktore do ćielcow snadź wielki áppetit/ wielką dewocią miáły. Wyráźił coś podobnego Martialis Epig: 24.

Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat, ille facit.

Záprawdę do dobrego y złego postępku młodego człowieká wielce pomagá dobra álbo zła intencia rodźićielska. Złotemu pániśćiu/ czy podobná byc wołem? Czytám że Jupiter Bog pogáński w wołu śię przemienił. Cyrillus Cathechesi 6. Sunt enim mugitus indigni Deo. Ryczeć niestroynym á bydlęcym głosem nie przystoi Bogu. Záczniełi Pánic prolog głosem wołowym odstráßy słucháczow/ záwstydźi mistrzá komediey. O Izáaku młodym mowi Pismo Boże. Et egressus erat ad meditandum. Gene:34. Wyßedł ten młodzieniaßek ná theátr/ á pocoż? áby rozmyßlał; drudzy czytáią ad loquendum, áby deklámowáł. Wßedßy ná theátr świátá/ należy pániśćiu rozumnie konwersowáć/ po ludzku rozdzielnie y ártykułámi mowić. Co zá intencia byłá świętobliwych Rodźicow/ gdy złotego syná ná theátr świátá wypußczáli? Crescas in mille millia. Nie tylo potrzebuiemy po tobie synáczku/ ábyś miał duchá sowito wspániálßego nád nás/ Vt sit in te spiritus duplex, Ale vsiłuy tysiąc tysięcy rázy rodźicow swoich przewyżßyć. Jákoby tego dokázáć? Pißę Alexander ab Alexandro, że młodź Rzymska Lunulas argenteas,

...ężyce srebrne v botow przyszyte nosiłá; vpominaki te miesiączki czysto y ozdobnie látá młode prowádźić/ y áby oko młode ku źiemi spuszczone / do roskosz skłonne/ księżycámi srebrnemi ku wysokości Niebá się podnászáło/ ostrzegáli/ strofowáli. Rozumiał niegdyś syn márnotráwny záiáchawszy do cudzych kráiow/ że pátrzoc ná wieprze/ ná wygody ćiáłá miał vrość/ że miał nábyć łáski v Królá / dobrey sławy w Oyczyznie/ ále dármo czás w cudzych Kráiách/ ládáiáko pieniądze stráćiwszy námyślił się. Surgam & ibo ad patrem meum. Porzucę iá te áspekty/ widzę że y kráie cudzoźiemskie nic mi nie pomogły. Poydę á będę się przypátrowáł postępkom/ spráwom rodzicá pobożnego/ odmieniaiąc áspekty/ ná gwiazdy/ ná księżyce przodkow moich náwrocę oczy moie. Náydnię dowcipną fábułę. Stánełá raz decizya Bogow pogáńskich/ iż ktoryby z ptakow wyżey zálećiał / miał być krolem/ słowikowi szczupłość ćiáłá celu wysokiego nie pozwáláłá: coż vczynił? zrozumiawszy że iedyny orzeł miał wszytkich ptakow vlecieć / wlećiał ná orłá y miedzy skrzydłá orle ćichuchno vsiadł: puśćiło się ptástwo w zawod / orzeł wzbiwszy się nád inne/ gdy iuż triumfuiący ná wysokości się wieszáł/ słowik siedzący ná orle ieszcze wyżey podlećiał/ y ták został krolem / y dáno mu imię Rosigniolo re & signore. Rex & dominus, *krol y pan.* Fabulá o słowiku / ále nie fábulá że kożdemu pániećiu Bog zá cel dał wysokość / ktorąż to? Virtus est dispositio perfecti

ad opti-

ad optimum. Aristoteles lib: 7. cap: 3. Cnotá iest dispozycia doskonałego do lepszego / skrzydłámi cnoty ma się kożdy p-dnaszáć do lepszośći żyćia / honorow / sławy: do tego kresu nie zábieżysz ná koniu áni ná mule. Nolite fieri sicut equus & mulus. Do wysokiego celu skrzydeł potrzebá / Alta alatis patent. Timor domini super omnia, Eccl: 26. Cnotá / boiaźń Bogá tá iedyna zánosi do naywyższego celu / do lepszośći żyćia / honorow: Super omnia, nád wszytkie wymysły y fákcie polityckie iedyna boiaźnia zálećí człowiek wyżey. Potrzebá było Jánuszowi Skuminowi Tyszkiewiczowi / czynić dosyć intenciey rodźicow / potrzebá było zálećieć wyżey / coż vczynił vćieszny słowik? wźiął sobie zá przykład świątobliwego rodzicá / ná tym orle vsiadszy náwiedźił Kráie Niemieckie / Fráncuskie / Włoskie / wszędźie gdźie stopy były rodzicá / był też y tē słowik: Co zátym? iesżcze dáley / iesżcze wyżey wlećiał niż rodźic / wysokośćią náuki / biegłośćią iezykow / ćwiczeniem się w náukách do pokoiu y woyny potrzebnych. Ignis imitatus est intentionem, ogień młodośći ákkommodował się do intenciey rodźićielskiey / á zátym Prolocutus est, dowćipem naylepszy zrownáiącym / pilnośćią náuk / poszánowániem náuczyćielow / temi swemi postępkámi przemowił / słyszeć go było w cudzych kráiách / głośny był w Oyczyźnie / y z prologu młodośći zrozumiewáłá Oyczyzná co zá persony ná Theátrze świátá nástępowáć miáły.

Przychodźi mi ná pámięć sławna náwigácia okrętow kro-

kow krolá Sálomoná/ do Ophir kráiny Indyiſkiey v⸗przedzáły długie prepárácie trzyletne żeglowánie/ obie⸗ráno ludźi zdrowych / silnych / ſpráwnych / ktorzyby wſzytkie trudnośći morſkie / wiátry ſzturmuiące/ wáły powſtáwáiące / ſkáły zdrádliwe/ ſcyllam y charibdim ćierpliwośćią ſtrzymáć mogli / ktorzyby záplynawſzy do Ophir z ſmokámi/ z gádźinámi/ ze lwámi/ y tygriſá⸗mi/ lámpártámi/ ktorych przyrodzenie ſtrożámi złotá/ ſrebrá/ y drogich kámieni vczyniło / poiedynek czynili/ zwyćiężyli/ ktorzyby wydárſzy złote bryły/ drogie ká⸗mienie/ okręty nápełnili/ y z tákim dobyczem do Oyczy⸗zny powracáli: á lubo dla złotá y drogich kámieni tá náwigácia náznáczona byłá/ nie wſzytkie okręty v por⸗tu oyczyſtego ze złotem ſię opieráły/ powrácáły też ie⸗dne z pawámi/ drugie z pápugámi/ trzećie z koczkoda⸗námi. Wielkie prepárácie y expedicie czynią wyſokie ſtany/ wyſyłáiąc ſynow ſwoich w cudze á dálekie kráie/ y odpycháiąc od Oyczyſtego brzegu náwy ſynow ſwo⸗ich/ błogoſłáwiąc náznáczáią koniec żeglowánia temi záprawdę słowy. Idźcie ſzczęſliwie ná zdobycz mą⸗drośći/ obeyzrzycie ſzerokie morze/ obſtrwuyćie pláne⸗ty/ ſecreta nátury ſzperayćie/ cokolwiek niebo y ziemiá niewiádomośćią przykrytego ma/ odkrywáycie ich po⸗czątki y ſkutki: á po trzyletnim żeglowániu biegu Phi⸗lozophſkiego / potrzebá ábyśćie zdobycze wáſze y práce nie dáremne okázáli / wyſtáwili w oczách oczeki⸗wáiącey Oyczyzny. O iák wiele trudnośći / iák wie⸗

le niebe⸗

le niebespieczeństw/ potrzebá ćierpliwie znośić młodemu á lekliwemu dowćipowi? zábiegáią w drodze Chimeri, Hircoceruі, Centauri, nápádá okręt szukáiącego mądrośći ná propositie de futuro contingenti, nie náyduiąc determinatam veritatem, wahá się/ trwoży dowćip; coż rzekę o propositiách przećiwnych de contradictoriis? szturmuią iáko przećiwne wiátry/ y náwę młodego dowćipu rzucáią iáko piłę/ wszytkie te niebespieczeństwá y trudnośći młody dowćip przewyższyć powinien/ chceli się zdobyć ná złoto mądrośći: ále iáko nie kożdy okręt z kráiow Indyiskich powrácał ze złotem/ nie kożdy też syn powraca do oyczystego portu z cudzych kráiow ze złotem mądrośći/ wiele zlększy się tych trudnośći/ nie złotē onerуią swe náwy/ ále co łatwie/ co bez práce. Iedni z páwiámi/ co raz odmiennemi stroiámi/ z powágą cudzoźiemską w oczách Oyczyzny się popisuią/ drudzy z pápugámi/ iezykiem ále nie rozumē cudzoźiemskim/ z ceremoniámi Powmetni/ trzeći z koczkodanámi/ pełni imitáciey, krete fil lekkomyślnośći: tákie zdobycze/ tákie bogáctwá wnászáią do Oyczyzny. Iáśnie Wielmożny Ianusz Tyszkiewicz powroćił do Oyczyzny z náwą pełną złotey mądrośći: y stánąwszy v portu z zdobyczą złotą/ powábił oczy Naiáśnieyszego Máiestátu/ przeswietnego Senátu/ że się vkáżonuli iego náuką/ mądremi postępkámi/ Auri sacra fames quid non mortalia pectora cogis? co nie czyniłá Oyczyzná dla záchowánia złotey náwy/ iuż posełstwy/ kommissiámi/ pisárstwy/

śárstwy/ woiewodztwy / iáko cordelámi nieiákiemi przywiezywałá/ zátrzymywałá/ á nawet zakonne osoby/ dowćipy wysokie/ y te się łákomity złotem tey náwy/ iuż certuiąc wierßámi/ iuż listámi/iuż oráciámi/ iuż wiádomośćią dźieiow dawnych probowáli złotá/ y bez zmnieyßenia odchodzili vbogáceni. Winßuię tobie złoto mądrośći/że tuławßy się z Demokritē w studni/z Diogenesem w beczce/z Zenonem po sieniách/ nálázłás sobie mießkánie wysokie/ pokoy ßláchetny. Winßuię y tobie Woiewodo Wileński/ że przewyżßywßy wßytkie trudnośći młodośći/ powrociłeś do Oyczyzny ze złotem mądrośći/ ktore nie kazi nie álteruie/ ále wcáłośći/ w ozdobie záchowuie Oyczyznę. Vczćie się paniętá/ iáko prolog odpráwowáć nie z Merkuryußē skrzydłástym/ ktory o sobie mowi/ à capite ad calcē me decet esse leuem. Ani z ßczurámi/ ktorȳ tota dormitur hyems. Dálekie niech będą sálty/ precz tąßká z tego theátru. Przezácni słuchácze á dobrzeż odpráwił Woiewodá Wileński prolog młodośći: przyznáć muśićie że dobrze. Plaudite ergo. Klásk áyćie tedy.

Osobá Zolnierzá.

ZAledwie złoty włosem odpráwił Prolog młodośći. Nie pieśći się z nim Mátká Rebeká: wysyła go z domu. Fuge ad fratrem meum Laban. Genesis 27. *bież do rodzonego mego*, do Theodorá Łáckiego: słyßałeś o Mas

o Męztwie iego: znaydźieß go in Haran, w oboźie: przydáie błogosłáwiąc Rodźic. Vade & proficiſcere.

Sprawcá Komediey/ po odpráwionym przyſtoynie Prologu dáie mu perſonę woiownika: każe złotemu Tyßkiewiczowi ſkoczyć w ogień; Boże nieśmiertelny/ w ogniu woiennym popali ßkolne piorá. Zátrzymáło beſpieczniey Atheny kráſomowſtwo Demoſthená/ niż rycerſkie dźieło Themiſtokleſá. Numeriánus Ceſarz ná ſtatui/kazał piſáć Numeriano Oratori non vero Imperatori, dáć by mu ráczey perſonę Poſtá/ Oratorá/ oſobę ſpokoyną. Wola Boża/ áby odpráwowáł perſonę woiownika/ nie pogorzáły ßkolne piorá Juliußá Ceſárzá doſyć wiele rázow w ogniu. Alexánder wielki w pochwách przy mieczu pioro chowáł/ áby mieczem faceret ſcribēda, piorem ſcriberet legenda; y owßem Mars grauior ſub pace latet. Claudianus. Zá pokoiem życie roſkoßne/ woyná wnętrzna ſię rodźi.

Odpráwowáł też Bog ſam ná źiemi/ iákoby Prolog młodośći. Jzaliż nie náwiedźił kráiow vćießnych/& cum audiſſent vocem Domini Dei, deambulantis in Paradyſo ad auram poſt meridiem. *A gdy vſłyßeli głos Páná Bogá przechadzáiącego ſię po Ráiu ná wiátrku z południá.* Gen: 3. Przechadzał ſię po wiridarzách Ráiſkich; rozmowá Boſka byłá o iábłkách/ o owocách zábáwá pierwßa; zápędzał źwierzętá do Adámá: zgołá y mowá y zábáwá iákoby młodego. Po tym Prologu/ iáko też perſonę Bog ná źiemi odpráwowáł. Apparuitq; ei Dominus in

flamma ignis de medio rubi. *Y ukazał mu się Pan w płomieniu ognistym z pośrzodká krzá.* Exodi 3. Gdy Narod Żydowski ná więtsze swiátło rozumu się zdobył. Już nie w wiridarzách rostkosznych / ále w dymnym ogniu przechadzał się Pan Bog. Dwoiáki ia nayduię ogień. Pierwszy ktorego płomień widzieć / lecz dymu nie widáć. Drugi ogień/ktorego dym widzieć/ płomieniá nie widzieć. Zda się być paradoxum, ogień piecá Bábilońskiego żeby miał dym/ nie wspomina Pismo Boże. Porro viros illos, qui miserunt Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis. *Lecz Męże one, ktorzy byli wrzućili, Sidrach, Misách, Abdenágo, pobił płomien ogniowy.* Danielis 3. Ogień Bábiloński / żeby miał dym / nie wspomina Pismo Boże. Zły to ogień / bo nie iednego spalił. Petrus Damianus. Epist: 112. Ille autē non descendisse legitur vt de carnalis cōcupiscentiæ petulantia procedere videretur. Ogień Bábiloński nie zstępuiący/ ále wstępuiący znáczył życie swawolne / z ktorego ćielesna pożądliwość wstępowáłá do tákiego á bezdymnego ogniá wrzućiszli złoto / zniknie w tákim ogniu pogorą szkolne piorá. O ogniu ktorego dym tylo widzieć/ á nie płomień czytam, Exodi 19. Totus mons Sinai fumabat. *Wszytká Gorá Synái kurzyłá się:* w ogniu byłá gorá Synáyská / płomieniá nie widzieć/ ále tylo dym. Ignis iste descendit quia de cælo venit. Petrus Damianus. Zstępuiący ten ogień / á zátym Niebieski: Dobry to ogień/ święty/ chwalebny, choć dymny. Kto proszę w

tym o-

31

tym ogniu/ eò quod deſcēdiſſet Dominus. Znáydował ſie w kurzáwie ſam BOg / co tám czynił / czym ſię zábáwiał? odpráwował perſonę żołnierzá: głośne były trąby/ grzmoty/ pioruny/ woyſkowe zgołá háłáſy: ſłuchaycie Rupertá. Idcirco belli tunc tempus erat vt defenſaretur genus Abrahæ, vt defenſaretur radix Ieſſe. Dla tego Pan Bog w dymnym ogniu trąbno ſie pokázował/ gdyż czás był woienny/ potrzebá było bronić domu Abráhámowego/ domu Dawidowego/ domu krolá Izráelſkiego; Ktoż woiował przećiw domu Abráhámowemu? Kto náſtępował ná krew Krolewſką? Rupertus/ Laborabat diabolus per ſatellites ſuos & miniſtros reges Babylonios, reges Perſios, ſiue Medos, reges Ægyptios, ſiue Aſsyrios, laborabat inquam diabolus ne eſſet vnde naſceretur hæc Beata Virgo. Vsiłował czárt/ ſprowadzał woyſká Krolow Cháldeyſkich / Perſkich/ Ægyptſkich / chcąc znieść dom Abráhámá / pokolenia Judy: vsiłował przeſzkodźić / áby ſię nie vrodźił Dawid/ z ktorego ſię miáłá národźić Bogárodźicá. Pátrzćie co zápędźiło BOgá zaſtępow do dymnego ogniá. Krew krolá Izráelſkiego / krew pomázáńcá ſwego/ krol Izráelſki y potomſtwo krolewſkie / áby w cále było/ ſam Bog przyiął perſonę woiownká/ y iuż w onym dymie / w oney kurzáwie ſpiſował chorągwie/ náznáczał regimentarze / trąbił / bębnił. Po Prologu tedy pierwſzą perſonę odpráwował Bog w dymnym ogniu.

Poſkończonym Prologu młodośći/ o iáko prędko/ iák

ochoczo poskoczył do ogniá dymnego Jáśnie Wielm: Woiewodá Wileński / w dymie / w ogniu rokoszowym / cokolwiek ma ákciey szkołá rycerska / wszytkie żywo / ochoczo odpráwował; obaczyłbyś z knechtem knechtuiącego / iuż kozaká / iuż husárzá: sam działá nábiia / rychtnie / strzela / sam ná hárce wypáda / á dla czegoż? áby obronił Náiáśnieyszego Krolá á Páná swego / cáłość zdrowia / reputáciey / cáłość krwi Krolewskiey / te zápędziły do kurzáwy woyskowey.

Kiedy iuż stánęły były woyská Krolewskie / y rebelizántow / ná obronę Thronu y Máiestatu swego Krol świętey pámięći Zygmunt Trzeci wybrał dwudziestu mężow naymężnieyszych náywiernieyszych rycerzow / Quemcunque viderat virum fortem & aptum ad prælium sociabat eum sibi. 1. Regum cap: 14. Ná ktorychby thron Sálomoná Polskiego iáko ná lwách nieustrászonych odpoczywał bespiecznie / miedzy temi był Herkules wieku nászego Theodor Łácki / był y Jánusz Skumin Tyszkiewicz / záprawdę Skumin / to iest Lew: y skoro stárły się woyská ktoż náprzod dobył páłászá? Jánusz Skumin Tyszkiewicz / w czym go ostrzegł / iáko ná ten czás dawnieyszy Łácki: pánie Siestrzeńcze włożćie páłasz do pochew / dam ia znáć kiedy páłászá dobyć / niech ręká przed czásem páłasz trzymáiąc / nie stábieie. A iáko gdy Pan Bog w ogniu dymnym / gdy dymem był zákryty. Cunctus autem populus videbat voces & lampades. Exodi 20. Rozświećiły

się lámo-

śię lámpy ná wysokośći / ognie błyskáiące widźieć było: ták gdy Jánusz Skumin Tyszkiewicz w dymnym ogniu/ w kurzáwie rokoszowey gdy kulámi/ strzałámi okryty / zástoniony był/ rozświećiły śię księżyce Tyszkiewiczowskie / gwiazdy roziáśniáły/ świećiłá wysoko wierność / błyskáło męstwo domu Tyszkiewiczowskiego. Nápisał Seneká. Errat qui amicum quærit in atrio & in conuiuio. Wielce śię myli kożdy pan / ktory przyiaćielá szuka przed pokoiem/ álbo zá kuflem/ nie ten Krolu Náiáśnieyszy pokazałći śię wiernym co kręćił pięto/ áni ten co kieliszkiem częstowáł/ ále Jánusz Tyszkiewicz w dymnym ogniu będący.

Woyská Izráelskie wielce pilnowáły dymu/ y skoro śię dym pokazał w mieśćie przećiwnym/ záraz irrupcie czynili/ do dymnego ogniá wpádáli. Iudicum 20. Ascendente in altum fumo , *kiedy powiánął śię dym* , wpádnę ia z woyskiem/ mowi Josue. Skoro ieno zádymiło śię w Inflanćiech zá Károlá/ skoro śię zákurzyło w Moskwie zá Cárá Dimitrá/ wpadał moy Kurcius nie sam ieden/ ále z chorągwiámi pełnemi/ ozdobnemi/ y w dymie Inflantskim / w kurzáwie Moskiewskiey poty trwał/ áż dym / áż kurzáwá vstáłá.

Wásze pámięći biorę sobie ná świádectwo Przezacni Słuchácze/ Stiebiezskie asſedio / obroná oblężoney Rygi/ ánimowánie woyská w stolicy będącego/ pogrom woyská Moskiewskiego do stolice ćiągnącego / kondukt Philáretá y Háliczná z pomocnikámi áż

 zá Lwow/

zá Lwow/ wßytkie zgołá expedicie pełne były prezenciey/ pełne chorągwi husárskich/ kozáckich/ piechotnych: pełne ßczęśliwych progressow.

Jakub Pátryárchá chodziwßy wzápáśy z Aniołem z tey vtárczki nie bez znáku odßedł/ nie bez pámiatki/ Tetigit neruum fæmoris eius & emarcuit; Genes: 33 *Dotknął się żyły biodrá iego, y natychmiast vschłá.* Y moy Woiewodá Wileński wyßedł z kurzáwy woyskowey ze znákiem/ á iákimże? że sám w ob[...]zie rad dziáło nábijał/ rychtował / strzelał/ zá rozerwániem dziáłá ná iedno vcho ogłußony został: cierpiáłeś Woiewodo Wileński iednym vchem/ ále ten znák był aureolą twoią/ poświadczał dźielność rycerską/ miłość ku Oyczyznie; czy tyloż pámiatki? wyßedł bez máietnośći bogátych. O prawdziwy Scipionie ábyś wsparł vpádáiącą Oyczyznę podstáwiłeś swoie Scipiánißki. O miłuiący Pelikánie ábyś zátrzymał żołnierzá mężáłowałeś twoich Pelikánow: chorągwie twoie záwße ßczęśliwe/ záwße Vexilla statoria, ktore vciekáć nieumiáły/ y te ktore pod Wálmoyzą w dymie ßwedzkim zostáły/ niezáginęły: żyćie twoich Rycerzow odważnych vstáło ná źiemi/ ále sławá podniosłá się pod niebiosá/ Et impletum est templum á fumo á maiestate Dei & virtute. Apocalypsis 16. *Y nápełnił się dom Boży dymem od Máiestatu, y siły.* Záprawdę złoty páłac Tyßkiewiczowski od Jánußá Skuminá Tyßkiewiczá nápełnił się dymem woiennym nic nie widźieć tylo kopije/tylo strzały/ tylo Armata omnia fumant.

Táka persona ma odpráwowáć kożdy złotego oycá złoty syn/ wyższe ábowiem stany więcey Oyczyznie powinni/ Septimius c: 13. powiedział/ Dij qui magis tributarij magis sancti, że Bogowie im są świętszi y zácnieyszi więcey płátu powinni: y Páweł S. pokázáwszy swoie stárożytność od Abráhámá/ swoie szláchectwo/ Ciuis Romanus sum, przydáie/ Græcis & barbaris & sapientibus & insipientibus debitor sum. Ad Rom: 1. *Grekom, Bárbárom, mądrym y nie mądrym, iestem powinien.* Im kto iest zácnieyszego domu/ ná wyższym dostoieństwie/ więcey substánciey/ prace/ zdrowia ważyć dla Oyczyzny powinien: ále woli drugi z Sámsonē ná łonie nierządney Dálili wczásowáć/ woli z Domićiánem domá muchy łápáć y szydłem kłoć; kiedy dym w Oyczyznie/ á ono ieden z Iowiszē w obłokách máluie Centáuri. Drugi v stołu szturmuie do márcipánowego Kárthágu. Celius lib: 6. Trzeci iábłkámi/ orzechámi/ wodkámi rożánemi dobywa Taurisinum/ Sábellius Lib: 1. Námálował ieden orłá po blizu słońcá/ nápisał te słowá / Ardeant plumæ dummodo gaudeant oculi: *Niech gorą piorá, byleby się oczy vpásły*: byleby zmysły miáły swe wygody/ zápominaią się tácy ślicznych pior dobrey sławy domu swe°. Ambroży S. lib: 5. Hexameron cap: 13. Dij tui dormiebant, & vigilabant anseres, ideo diebus illis anseri sacrificas nō Ioui. O Rzymie kiedy woyská Fráncuskie do Cápitoliū wpádły pánowie twoi/ Bogowie twoi spali/ á gąski wártowáły/ y dla

tego

tego odpráwuiąc rocznice wten dzień nie Bogom ofiáry czynił ále gąskom. Iáki wstyd był Bogom pogáńskim że gąski Rzym obroniły/ iáka hánbá że ofiar godne zostáły. Notuycie złote stany ktorych Bog nazywa/ Vos Dij estis; ćiężko pod czás bywa widźieć ludźi stanu niskiego tych ktorzy wam vsługowáli/ ná wysokich dostoieństwách y regimētárstwách/ ćiężko im deferowáć/ zásłużyłá ich czułość tey preeminenciey/ á wászá ciężkość domowym wczáśom przypisuyćie. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam fecerat Rex Israel, hic solus fugiebat consortia omniū. Tobiæ 1. Kiedy ledwie nie wszyscy złoći w ogniu bez dymnym/ ábowiem roskoszny spłyneli byli w ćielce. moy Tobiasz Iánusz Skumin Tyszkiewicz vnyzkał do dymne° ogniá/ do kurzáwy woyskowey: dymne ábowiem obrázy/ Fumosæ imagines, Przodkow swoich do dymu drogę pokázowáli.

Zostańże Woiewodo Wileński w ludzkiey pámięći nieśmiertelny/ niech tobie będzie pálmá/ Et faciem leonis iuxta palmam. Ezechielis, 41. zá wierność ku Náiáśnieyszemu Krolestwu niech będzie pálmá / zá Inflánt obronę niech będzie pálmá / zá wszytkie expedicie Moskiewskie niech będźie pálmá / zá oblężenie Siebieżá niech będźie pálmá/ zá posiłek w stolicy/ zá konduke Philáretá y Háliczná/ zá kilkádziesiąt chorągwi rożnych czásow wystáwionych / niech będźie pálmá. Przyznáć muśićie Przezacni Słuchácze/ że osobę

osobę woiownika/ wodzá woysk/ personę żołnierzá przystoynie/ chwálebnie/ Jánusz Skumin Tyszkiewicz wypráwił. Plaudite ergo. Pochwálcie tedy.

Osobá Senatorá.

Theodahádus Krol Gothow promocią swoię ná Krolestwo v Kássyodorá záleca temi słowy: Non enim in cubilis angustijs, sed in campis latè patentibus electum me esse noueritis, nec inter blandientium delicata colloquia, sed tubis concrepantibus. Wiedzćie wszyscy/ że mię obierano zá Krolá nie ná łożku wczásuiącego/ ále w szerokich polách byłá elekcia moiá/ nie zá muzyką pokoiową/ álbo rozmowámi pieszczonemi/ ále przy trąbách y bębnách powietrze dźwiękiem nápełniáiących zostałem Krolem. Czytam też że Izráelczykowie Páná Bogá prosili/ áby im powiedźiał/ gdźieby ná Krolewstwo náznáczonego náleść mieli/ odpowiedźiał im Pan Bog temi słowy/ Ecce absconditus est domi, *Oto się skrył domá.* 1. Regum 10. PAnie BOże czy podobná żeby domátor krolowáć miał/ snadź dla tego niedługo pánował że leżniem był. Siedmdźiesiąt czytáią/ Ecce absconditus est in vasis: *Oto się skrył w naczyniách:* y to dźiwna siedząc wsztáptule w szufládách krolowáć. S. Grzegorz Nazianzenus Orat: 1. czytá Sub vasis paternis latitat, oto się skrył w naczyniách oycowskich. Vatablus tłumáczy

te naczynia. Inter arma militat, kiedy Saul zbroie/ szyszaki oycowskie przebierał/ kiedy pałasz oycowski do boku przypasywał/ kiedy zárdzawiáłe/ prochem o⸗kryte oręża oćierał/ y onemi się vkurzył: w ten czás wokowány iest ná Krolewstwo. Widźieliśćie przezácni Słuchácze w dymie/ w kurzáwie woyskowey/ miedzy dźiáłámi/ trąbámi/ bębnámi/ Totum puluerulentum, wszytkiego vkurzonego Woiewodę Wileńskiego/ do iákiey że persony odpráwowania ewokowány iest od Bogá mistrzá Comedyey?

Odpráwiwszy Bog personę żołnierzá wdymnym ogniu/ do iákiey też persony odpráwowánia się vdáł? Non in igne Dominus & post ignem Sibilus auræ tenuis 3. Regum 19. Juz nie w ogniu Pan ále po ogniu/ post ignem, w szumie wiátru ćichego. Tigurina czyta Sibillus tranquillus & lenis, wiátrek spokoyny y ćichy. Po osobie żołnierzá odpráwowáł Bog personę spokoyną. Skoro wyszło złoto z ogniá woyskowego/ złoto we⸗sołe/ miękie/ Aurum tenue, ze złotá miękiego formuie Bog koronę Krolewską/ dáie mu personę Senáto⸗ra/ personę spokoyną/ ktorey głos y ákcia poważna ći⸗chá być muśi.

Apocal: 19. Et in capite eius diademata multa, Wi⸗dźiał Jan S. Krolá Niebieskiego/ *á ná głowie iego wiele ko⸗ron*. Przez diádemátá tłumácze rozumieią Fascias, te bowiem v pogan nazywáli się diádemátá/ tych zażywáli Cesarze/ poświádczáią obrázy pozostáłe. Kie⸗

by Alexánder Wielki ránił Lisymáchá: piße Kurcinß że diademate zawiązał ráno Lisymachá / toć diadema nie bláchá táka złota / ále ná kßtałt fetoći złotey: wiele tedy diademátow ná głowie Krolá Niebieskiego / wiele fascias rozumieć potrzebá. Przez fáscie rozumiem ia godnośći Senatorskie. Ma Krol niebá wiele diademátow ná głowie/ ma Krol Polski wiele Senatorow: Inuentor fasciarum, był Liber Parens, y tey preeminenciey wolność ieſt Oycem y Matką. Dotyka śię Fascia bindalik głowy: y Senátor nayblizßy boku Krolewskiego/ ſpotnieie ieden bindalik/ ten ſußą/ drugim głowę wiążą; odieżdża ieden Senator vſatygowany od dworu/ drugi rezydowáć nástępuie/ zásłánia rány bindálik/ y Senátor powinien zdrowia / sławy/ dobr Krolewskich bronić. Sćiska głowę bindálik y sćiśnieniem bole wyćiąga; powinien y Senator wßytkie bole z Oyczyzny/ wßytkie choroby mądrą porádą/ czułym obmyſláwániem oddáláć; owo zgołá ile Senatorow tyle diademátow.

Krolestwo Polskie podobne ieſt owemu obrázowi Dánielá Pror: ktory miáł głowę złotą/ pierśi śrebrne/ biodrá miedźiáne / nogi żelázne: iáko ćiáło ludzkie we wßytkich członkách może boleć / może być zránione/ do wßytkich też ran potrzebuie fascias, ták y Corpus Reipublicæ, członki Krolestwá máią swoie fáscie; boleią nogi żelázne/ biodrá miedźiáne/ pierśi śrebrne/ głowá złotą. nogi żelázne wiążą Włodárze/ biodrá miedźiáne,

 Mágis

Mágiſtraty: Pierſi ſrebrne/koło Rycerſkie; Głowá ſámego Krolá/ Senatorowie: Mágiſtraty żelázne fáſcie/ złote ſą fáſcie Senatorowie/ ſrebrne fáſcie Koło Poſelſkie/ miedźiáne fáſcie Włodárze/ ćiáło Krolestwá/ głowá Krolewſka wſzytká w fáſciách. Wiążą Biſkupi/ vſzy Krolewſkie/ podáiąc náukę/ iáko rząd Polityczny ma ſię zgadzáć y podawáć práwu Boſkiemu: wiążą Pieczątárze vſtá krolewſkie/ áby z vſt krolewſkich dekret nie práwny/ vſtáwá ſzkodliwa nie wychodźiłá: Wiążą noздrzá Márſzałkowie/ áby z nich nic mśćiwego nie wynikáło. Wiążą oczy Podſkárbiowie/ áby ná cudze dobro/ y ná ſwe chćiwo nie pátrzáli: Woiewodowie/ Káſztellani/ czoło ſedem Conſiliorũ, áby gubernácia człõkow Krolestwá chwálebna byłá. Nie ma złotey głowy wiązáć faſcia żelázna: nie grzeczy że wielkiego Wielorybá máła rybká zá nos wodźi; nie dobrze też/ gdy złota głowa rządźi fáſcia żelázna. Gen: 2. Igitur perfecti ſunt cæli & omnis ornatus eorum. *Dokonczone ſą tedy niebioſá y źiemiá, y wſzytko ochędoſtwo ich.* Hugo Cardinalis ná te słowá creati ſunt & diſtincti. *Stworzone ſą niebioſá y oddźielone.* Ná czym zależy doſkonáłość y ozdobá niebios? záprawdę ná Diſtinkciey/ żeby źiemiá niſko/ Niebo wyſoko było/ gdyby źiemiá wyſoko/ á niebo ná dole ſtworzono: Nie iużby przez to źiemi ozdoby przybyło/ y owſzem że przećiw iey nátury/ przybyłoby háńby. Niech ſię miedzy fáſcie złote ſrebrna/ áni miedzy ſrebrne miedźiána/ áni miedzy miedźiáne nie wtraca fáſcia że-

ściá żelázna/ále kożda niech swey distinkciey pilnuie/ ktora distinkcia przyniesie ozdobę Krolestwu: w tákich tedy fásciách siedźi bespieczno Krol Polski. Wespázyanus ręce podnoszac goraco prosił Jowiszá/ áby głowá iego byłá zwiazána tákiemi fásciámi. O Iupiter vtinam ego sapientibus imperem, & mihi sapientes. O Jupiter. dobrzeż to mieć mądrych Senatorow/ y ná ich rádźie przestáwáć. Tákiemi fásciámi obwiazány Krol Polski/ ma Consilium, ma Vires, ma Existimationem, ktore są fundámentá wszelkiego Krolestwá.

Przed włożeniem fásciey ná głowę Krolá Perskiego dawano wprzod Electo, Księgę sekretow Krolestwá/ áby nie tylo mieczem/ ále wiádomośćią práwá opátrzony zásiadał mieysce Krolewskie. Ná pochwałą Juliuszá Cesárzá státuę Rzymiánie wystáwili/ ktora miecz y pioro trzymáłá/ á nápis/ Ex vtroq; Cæsar. Dáiąc znáć że fásćią Cesárską vkoronowány został/ dla dźielnych postępkow rycerskich/ dla mądrośći y wiádomośći wszech rzeczy. Postąpiłá tákież Oyczyzná z Jánuszem Tyszkiewiczem nim go fásćią/ godnośćią Senatorską opátrzyć miáłá/ do mieczá przydáłá mu pioro/ vczyniłá go Pisárzem W. X. Litewskiego/ áby nie tylo mieczem/nie tylo ręką/ále też głową/ nie tylo ná gránicách/ ále y wpośrzod Oyczyzny był pożyteczny.

Winszuię Oyczyzno W. X. L. żeś miáłá v twey bramy Cherubiná skrzydlástego z mieczem ábowiem wodzá woysk/ skrzydlástego ábowiem Pisárzá/ chwałą

 ćią Oy-

ćie Oyczyzno żeś mu nie záraz dáłá krzesłá Senator-skiego; źleć to záprawdę/ kiedy nic nie stawszy/ chcę siedźieć: táki był Lucyper/tylo co stworzony był/chćiał siedźieć á nie stać; dobrzeż to przed siedzeniem postać/ drugich posłucháć/ Consilia notowáć.

Nie tylo był diádemą/ fáscią Jánusz Skumin Tyszkiewicz/ ále troiáką/ był wprzod Woiewodą Mśćisłáwskim / potym Woiewodą Trockim / ná ostatek Woiewodą Wileńskim. Co Tertulianus Lib: de pallio. cap: 4. Gerion ter vnus. że Gerion trzy rázy ieden/ to ia o Woiewodźie Wileńskim rzekę/ Palatinus ter vnus, ieden Jánusz Skumin Tyszkiewicz/ ále Ter Palatinus trzy rázy Woiewodą/ pomykáłá się co raz ta fascia do czołá Krolewskiego/ y iuż tykáłá się samego czołá/ gdyż miedzy fasciami w Wiel: X. Litewskim Primas miáłá. O pilnośći boku Páńskiego/ o częstey bytnośći ná Seymách: o residenciách/ o czułośći/ ktora zatym idźie: o straży zdrowiá/ sławy/ y dobr Páńskich/ gdzie dzieła sáme wołáią/ vstá milczeć muszą. Pięć Kommissiy do Prus/ do Jnflant/ ktore z wielką mądrośćią/ z ánimuszem Páńskim/ z sławą Oyczyzny iáko wodz ármatno/ z wielkim kosztē odprawowął; te tylo/ iáko ślad Senatorskich postępkow przypominam. Z tákich fatyg/ y vsług wdzięczni synowie Oyczyzny poznawayćie/ że stopy Tyszkiewiczowskie/ były stopy lwie/ stopy Senatorskie/ nie ná kołku w Oyczyźnie/ áni dlá pozoru ta fáscia wiśiáłá/ ále czołá Páńskiego

się tyká-

ſię tykáiąc / vſtáwicznie bole z Oyczyzny wyćiſkałá. Námálował ieden Herkuleſá rámionámi wſpieráiącego niebo / z tákim napiſem: Vt quieſcat Atlas: Trzymał / dźwigał niebo Herkules / áby tym czáſem záſnął odpoczął Atlas / Krolowie ná ziemi ſą Atlántes / ći y Cerkiew Bożą / y Páńſtwá dźwigáć powinni; Herkules ſą Senatorowie / Regimentarze Woyſk / za tych czułym obmyſlawániem / vſtáwicznemi fátygámi / ma ſwoie interualla Krol / ma ſwoie odpoczynki y wczáſy. Kiedy Woiewodá Wileńſki pięć Kommiſsiy odpráwował / wßytkę máchinę Krolewſką ná ſobie dźwigáł / odpoczywał ná ten czás Náiaśnieyßy Krol y zá iego wierną a mądrą fatygą bespiecznie záſnąć mogł.

Hugo Kardynał in cap: 5. Sap: Diadema dicitur quaſi duo demens, Faſcia bindalik ieſt dyádemą / dwoiáki bowiem bol wyciągáć powinna / nie tylo czułemu Senatorowi náleży choroby / bole polityczne vśmierzáć / y zábiegáć vpadkom / zábiegáć nie pokoiom: Ale y boleśći / ktore Cerkiew Chryſtuſowá ćierpi ponoßąc iuż z mnieyßenie wolnośći od Politycznych Kátholikow / iuż oppreſsie od diſsidentow / powinien y náypierwey / y naybárźiey vśmierzáć / wyćiągać; gdyż zá chorobą Cerkwi Chryſtuſowey / zá iey zmnieyßeniem / idźie wtropy chorobá / zmnieyßenie / vpádek Páńſtw. Magnum quoq; erat Aſſyriorum Regnum, nec prius deletum eſt, quám Hieroſolymis Dei templum violauit. Euſebius in Cat: Græca. Dosić ßczęśliwe było Kroleſtwo

lestwo Assyryjskie/ poty iednak zdrowe y wesołe było/ poki Nábuchodonozor nie tknął się ręką drapieżną/ poki nie złupił w Jeruśalem domu Pańskiego.

Powiedział ieden Orátor/ Principes non satis est bonos esse, sed et bonos facere. Nie dosyć że Woiewodá Wileński głęboki w porádzie/ w dźiele Rycerskim doswiadczony/ nie dosyć że w práwie biegły/ że przystępny/ że nie pyszny/ ále potrzeba dobrym będąc drugich dobremi vczynić; grzeszy záprawdę Senátor kiedy niepráwośći dopuszczá/ ktorę wykorzeniáć powinien. Widząc Jáśnie Wielmożny Woiewoda Wileński że Rzeczpospolitá vstawicznie boleie/ y nárzeká ná swoie ćięszkośći; Caput meum doleo, caput meum doleo. że rozroznienie w Wierze wielu hałasow/ częstego rozerwániá Seymow / rozlaniá krwie niewinney iest przyczyną/ wszytkie swoie myśli ná to obrocił/ iákoby bol z głowy Oyczyzny wyciągnąć/y rozrożnionych w vporze twárdych zmiękczyć/ vspokoić mogł. Pátrzćie iákich sposobow záżywá wielki á mądry Senátor?

Pytał się niegdyś Zeno Apolliná / iákimby sposobem sobie y bliźnim pożytecznym być mogł? Odniosł táki respons: Si mortui colorem indueret, Jeżeliby dawnych Hystorikow/y dźieie dawnych ludźi á zmárłych czytał. Wźiął ten sposob przed się; zámyká się moy Woiewodá/ czytá Controwersistow/ Hystorikow Cerkiewnych/ szuká dawnośći; szuká sposobu ktorym się

rzadźitá

rządźiłá Primitiua Ecclesia, w ták pilnym á długim czytániu/ iuż nie człowiekiem/ ále bibliotheką zostawszy/ nálazł recept pożyteczny; y z onego pilnego czytánia: dał do druku ksiegę przeciw odszczepieńcom/ z tytułem: List do Boreckiego y Smotryckiego. Záprawdę recept skuteczny: zá wydániem ábowiem tey ksiegi/ nastąpiły częste znoszenia się iuż ná Seymie/ iuż w Wilnie we dworze/ iuż w Monásterze S. Troyce/ gdzie sam zawsze præsens będąc/ z nieśmiertelney sławy Jáśnie Wielmożnym Mikołáiem Tryzną Podskarbim Naywyższym W. X. Lit: z Swiętey pámięći Przeoświeconym Jozephem Velaminem Rutskim Metropolitą wszytkiey Rusi/ y z Przeoświeconym Antoniem Siełáwą (ktoremu niech Bog dá długie Pásterskie pánowánie) Metropolitą wszytkiey Rusi/ áná ten czas Starszym Monásterzá Wileńskiego/ y Oycámi Swiętemi/ y ráciámi słusznemi/ y skutkámi Jedności Swiętey/ y znákámi Cerkwi Chrystusowey/ vkázował prawdę y ku zgodźie/ ku pokorze ná kłániał/ dokázował.

Nápisał potym y drugą ksiegę z tytułem/ Pastor Oecumenicus, ktora lubo nie iest w druku/ ále w Bibliothece Monásterá Wileńskiego będąc/ poświádczá wielką żarliwość rozszerzenia chwały Bożey/ z sámego tytułu/ Pastor Oecumenicus, pokázuie się wysokość dowćipu/ máteria Theologiczna/ koniec zbawienia bliźniego.

Był tedy Woiewodá Wileński fascia złota/ fascia pożyteczna/ polityczne y duchowne bole vmiał vśmierzać/ vmiał wyćiągać. Plinius ſzczęſliwego Paná ták opiſuie: Beatos quibus Deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda, beatiſſimos verò, quibus vtrumq́. Lib: 6. Epiſt: 16. Szczęſliwyś Woiewodo Wileński/ dał ći to BOG/ że twoie poważne poſtępki godne ſąpiſánia: że twoie kśięgi godne ſą czytánia/ oboieć to Bog dał/ Ex vtroq́ ergo felix, zoborgá tedy ſzczęſliwy.

A miękaż tá fascia byłá Naiáśnieyſzemu Króleſtwu? záprawdę miękka; kiedy przewrotná ręká Naiáśnieyſzego Królá ś. pámięći Zygmuntá trzećiego ránitá/ którego ż wżdy Senátorá? ktorey fasciey do ſwey rány vżył Náiáśnieyſzy Zygmunt trzeći? tylko Jánuſzá Skuminá Tyſzkiewiczá. Z tym ſię Króleſtwo pieśćiło/ ten y w pokoiu/ y pod czas trwogi Króleſtwo ćieſzył/ y kiedy potrzebowáły rożne ſtány widźieć Królá Páná ieżeliby żyw był? Jánuſz Skumin Tyſzkiewicz Woiewodá ná ten czás Mśćiſławſki/ ſtoiąc przy boku Páńſkim w oknie/ pálcem vkázował Pomázáńcá Bożego/ záprawdę báránká niewinnego.

A miękaż tá fascia byłá Naiáśnieyſzemu Królowi Włádyſłáwowi Czwartemu nam ſzczęſliwie pánuiącemu? záprawdę miękká. tylo co Koronę Królewſką od Bogá ſobie dáną przyiął/ záraz Jánuſzá Tyſzkiewiczá vczynił był Woiewodą Wileńſkim/ życząc áby tá á nie

inſza fá-

inßá ſaſcia przy ſámym czele byłá. A dobrześ Prze-
zacni Słuchácze Jáśnie Wielmożny Woiewodá Wi-
leńſki odpráwił perſonę Senatorá? przyznać muśićie
że dobrze. Plaudite ergo, Klaſkayćie tedy. Pochwál-
ćie tedy.

Epilog.

NIeßczęſliwa wákanciá Woiewodſtwá Wileń-
ſkiego/ bodayby ſię tak prędko nie iáwiłá! żyłby
dłużey Jánuß Skumin Tyßkiewicz; Pośpießyłeś ſię
ſprawco Komediey z perſoną Woiewody Wileńſkiego/
ktorą że iuż oſtatnią/ ábowiem w W. X. Lit: nay-
wyżßą doſtoynie odpráwił/ że iuż dálßey perſony nie
maß/ każeß mu Komedią kończyć/ wyßlá bowiem A-
rendá/obiad ſię ſkończył/ nic nie zoſtáwáło/ tylo wſtáć
od ſtołu/tylo do inßey goſpody wędrowáć. Scena tá
oſtatniá/ Epilog Komediey ieſt nazacnieyßy: cokolwiek
Aktor ma z przyrodzeniá y náuki tálentow/ powinien w
tey oſtátniey ſcenie ich dobyć/ y wßytkie errory przeß-
łych ſcen powinien náprawić. Wiele ludźi wßyt-
kie ſceny y Perſony Komediey nádobnie odpráwiło/
kiedy przyßło do Epilogu/ o dźiwná á żáłoſná odmiá-
ná! głupiemi/ niememi zoſtáli. Iudæ laudantur exor-
dia, ſed finis perditionis damnatur. Hieronymus Ep:
16. Záczął/ wypráwił dobrze wßytkie Akcie Judaß/
ále Epilog barzo ládáiáko ſkończył.

Apocal: 16. Et quintus Angelus effudit phialam ſu-
 am ſuper

am super sedem bestiæ, & factum est regnum tenebrosum, & commanducauerunt linguas suas præ dolore. *A wylał piaty Anjoł czáßę swoię ná stolicę bestiey; y stáło się Krolestwo zácmione; żwáli ięzyki swoie od boleści.* Widząc ludźie świátowi/ że iuż od śmierći nielzá się vwolnić/ że świát nielzá zátrzymáć. Mare vidit & fugit. Widząc że baykámi dáley nie wolno się báwić/ że koniecznie potrzebá Comedyą żyćiá záwieráć/ áby iednák Epilogu nie odpráwowáli/ z bolu y z żálu / pokąsáli sobie ięzyki. Tákći ludźi nie pokutuiących kończy się Komediá niemo/ epilog iest niemy.

W tákim śćisłym rázie był Krol Sául / y nárzekał ná ćiásnotę gárdłá swego / dlá ktorey Epilogu mownego odpráwić nie mogł. Sta super me & interfice me quoniam tenent me angustiæ. 2. Reg: cap: 1. *Stań nádemną , á zábiy mię, bo mię zdięły śćisłośći:* Co śćiskáło gárdło Sáulá / że pokutowáć nie mogł? Abulensis. Quoniam tenent me oræ vestimenti sacerdotalis. Śćiskáią mię brzegi ßat Kápláńskich / ktorychem pozábijáł. Videbatur sibi Saul, quod propinquus morti videret Sacerdotes Domini accusantes eum in iudicio coram domino W ostátniey scenie żyćia Saulowego/ stáwili mu się przed oczy wßyscy Kápłáni/ktorych krew wylał. Pater Ioannes Marianus, tłumáczy/ Tenet me corona, śćiská koroná Krolewská wystáwuiąc przed oczy wßytkie obligácie/ á oráz y defekty/ śćiská wstyd/ śćiská boiáźn/ śćiskáią vkrzywdzeni / śćiská godność / śćiská

wßytko

wßytko cokolwiek być może? w tákiey ściſkośći wołay człowiecze/ dobyway głoſu. Peccaui, pænitet me peccaſſe, *zgrzeßyłem, żal mię żem kiedy zgrzeßył.*

Ambrozy S. Lib: 5. Noli igitur ó bone piſcis Petri hamum timere, non occidit ſed conſecrat. *O dobrá rybko nie lękay ſie wędy Piotrowey, nie zábiia, ále poświęca.* wyday z vſt twoich Staterem, day Bogu/ day ſpowiednikowi groß konfeſsiey grzechow twoich.

Jáśnie Wielmożny Jánie Alphonsie Lacki Kaßtelánie Zmudzki przeßłe ákty y ſceny odpráwowáł Woiewodá Wileńſki w Obozach/ ná Seymach/ w domie ſwoim: odpráwowáł perſonę żołnierzá ná koniu/ Senátorá w krześle: oſtátnią ſcenę chce Bog áby w twey máiętności Lopiach ná łożku odpráwował.

Mędrcowie Pogáńſcy ßczęśliwą śmierć/ epilog dobry ten być rozumieli/ gdy człowiek przy áſsiſtenciey przyiációł vmierał/ tych zátym powinność byłá záwołáć do vchá Vale, vale, żegnamy ćię/ żegnámy ćię/ druga powinność/ duchá oſtatniego przyiąć. Extremus ſi quis ſuper halitus errat Ore legam. Virgil: trzeciá powinność vſtá y oczy zawrzeć/ kogoby te ceremonie minęły/ ten zá nießczęśliwego poczytány był.

Nie podkátoby ćię to ßczęśćie Jáśnie Wielmożny Woiewodo Wileńſki w twoiey włáſney Máiętnośći byłbyś dálekim od naymilßey Corki/ od przyiációł/ ktoćby tam miley ßeptał do vchá w tey oſtátniey ſcenie gdźie pámięć ſtrwożoną ſłábieiąc ßeptárzá potrzebuie/

 nie koe

nie koniećio/ nie ſłudzy do Łop záprowádźili / áleAniołowie do máiętności Naybliżßego Brátá / áby ducha oſtatniego przyiął/ áby oczy y wargi záwarł.

Przypátruyćież ſię iuż Przezacni Słuchácze oſtatniey Perſonie y epilogowi Woiewody Wileńſkiego / vwáżayćie słowá / notuyćie geſty / roztrząſáyćie áktią. Słowá ná łożku leżąc te mowi: Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. Numer: 23. Pánie Boże day mi śmierć ludźi ſpráwiedliwych / oſtatnie poſtępki moie niech będą podobne poſtępkom ſpráwiedliwych. Vprzedzá ſpowiedź/ vprzedzáią Sákrámentá/ śmierć ſpráwiedliwych/ proßę pokornie niech mam Spowiedniká/ o iák prędko Jáśnie Wielm: Kaßtelan Zmuydſki poſłał / przyprowadził/ wprowádził drugiego Náthana do drugiego Dáwidá. Perorue Woiewodá Wileńſki przed Spowiednikiem/ dźiękuię Bogu memu Stworzycielowi y odkupićielowi zá hoyne dáry ſtworzenia y odkupienia/ dźiękuię Bogu za rozne perſony mnie dáne / zá złoto v bramy narodzenia/ zá prolog młodośći / zá perſonę y ſławę Rycerſką / zá perſony Senátorſkie/ zá więtße co ráz fawory / dáię ſię winnym iżem te errory / te Mancamenta iáko człowiek w młodośći/ w obożie/ doma popełnił: żáłuię ſerdecznie/ Peccaui domino. Słyßyćie słowá / biie ſię ręką w pierśi/ twarz łzámi polewá; owoż geſt / owo áktia: á Nathan co? Dominus quoq; abſtulit peccatum tuum, 2. Regum 12. zá te twoie słowá

ke słowá ſkruſzonego/ zá geſty/ y ákcie pokutuiącego opowiádam/ że Bog zápomniáł wſzytkich twoich errorow/ podobáłeś ſię Bogu tą twoią oſtatnią ámowną sceną; Coż rzekę kiedy brał oſtatnie pomázánie? iáko ná kożde wſpomnienie imienia JEZVS wzdychał? iáko ręką rámię Jáśnie Wielm: Kaſztelána Zmudzkiego ściſkał? Compreſsie te były elewácie ſercá do ciebie Báránku głádzący grzechy ludzkie.

Podźiękowáłeś Woiewodo Wileńſki Miſtrzowi Komedyiey/ czekáią Spektátorowie Náyiáśnieyſzy Krol Pan naſz Miłościwy/ czeká Prześwietny Senat/ czeká Jáśnie Oświecona Corká/ czeká Jáśnie Wielm: Kaſztelan Zmuydzki/ czekáią przyiáciele/ czekáią ſłudzy/ czeká Monáſter Wileńſki: iáko bowiem słońce idąc ku záchodu ieſt buynieyſze/ ták y człowiek ná kroſzku oſtatnim ieſt mędrſzy. Przemowże Woiewodo Wileńſki.

Náiáśnieyſzy Krolu Pánie moy Miłościwy (mowi Woiewodá Wileńſki) Aduena ego ſum & peregrinus ſicut omnes patres mei. Pſal: 38. Krolu Náiáśnieyſzy byłem tu ná źiemi gościem/ pielgrzymem: W. K. Mść domu tego ieſt goſpodárzem: powinien gość/ y pielgrzym odchodząc z noclegu wſzytkie rzeczy pożyczone tąż wiernośćią ktorą wziął/ złożywſzy zoſtáwić: Dziękuiąc W. K. M. zá vſtáwiczne protekcie/ zá ták wiele godności/ ktore ſzczodrobliwa ręká świętey Pámięci Páná Oycá W. K. M. y zá náywyzſze honory

ktore

ktore nie wypowiedziáná łáſká W. K. Mośći mnie konferowáć ráczyłá/ oddáię W. K. Mośći Woiewodztwo Wileńſkie/ oddaię w protekcią Corkę moię náymilßą/ y wnuki kocháne/ vpráßam pokornie goſpodárzu Náiáśnieyßy/ niech w tych że Allogiámentach odpoczywáią/ ktorem miał z łáſki W. K. M. Páná mego Miłośćiwego.

Przeoświeceni/ Iáſnie Wielmożni Senátorowie Koronni/ y W. X. Lit. Collegowie moi/ Ego congregor ad populum meum. Gen: 49. Oznáymuię iż mam vniwerſaty ná nowy Seym/ nie maß tám Senatorow/ mieyſce mi obiecuią z poſpolſtwem / z chłopkámi/ tum był non ſicut cæteri, á tám ſtánąć mam iáko chłopek proſty/ wołáią mię na Seym/ ábym dał ſpráwę iákom też ßáfował tálentámi ſobie od Bogá powierzonemi/ á náybarziey mam ſię ſpráwić z tálentu Senátorſkiego/ ktory Grzegorz S. Hom: 9. in Euangelia, názywá Talentum familiaritatis & gratiæ apud potentes, *talentem wolnego vchá, y łáſki v Krolow*: Iezelim też máiąc ten talent/ wolny przyſtęp/ wolne audyencie/ wnosił prosbę zá vkrzywdzonym? zá vbogim? zá śierotą; á day BOże/ ábym słyßał. Euge ſerue bone. Pámiętny niech będźie ten talent/ ktorego nie godźi ſię zákopywáć.

Naymilßa ábowiem iedyna Corko/ Xiężno Wiśniewiecka. Eſto mater cunctorum viuentium. Gen: 3. *Badż mátka wßech żyiacych.* Záſtráſowáła ſię byłá Ewá/ gdy iey Bog

ley Bog prochem y śmiercią pogroził? chcąc melankoliią wybić Adam Ewie/ Et vocauit Adam nomen vxoris suæ Heua eó quod esset mater cunctorum viuentium, Wiem dobrze że się záleieß łzámi że ćię żál y bol zdeymowáć bądźie/ gdy vsłyßyß że Bog oczy moie zásypał prochem śmiertelnośći/ poćießáiąc błogosłáwię/ ábyś byłá mátką żyiących. Niech żyią synowie twoi/ á wnukowie moi/ niech w domie twoim/ y ich wßytko żyie/ Sola mors moriatur, śmierć iedyná niech vmrze.

Mośćiwy Pánie Bráćie Kásztelánie Zmudzki/ dźiękuię żeś mi pozwolił w máiętnośći swey Lopiách scenę ostátnią odpráwić/ iżeś mię nie odstąpił w tey scenie kłopotliwey/ powtarzáiąc one słowá z Elizeußem/ Viuit dominus quia non derelinquam te. Czemże záwdźięczę miłość bráterską? wźiąłem od Bogá duchá/ oddáię go przez ręce Wm. Bogu Stworzycielowi/ wźiąłem od rodzicá y od świątobliwey rodźićielki á Ciotki Wśći sowite złoto/ sowitego duchá/ nie máiąc syná ktoremubym duchá woiennego/ duchá Senatorskiego oddał. Wśći Mośćiwy Pánie Bráćie/ y synom á brátankom moim oddáię duchá Tyßkiewiczowskiego/ duchá Láckich/ od Páná Bogá proßąc życzę/ Vt sit in te spiritus duplex, ábyś miał duchá sowitego duchá dla vsługi Oyczyznie/ duchá dlá zátrzymánia domu swego/ w ßerokośći słáwy/ y wysokośći honorow.

Mośćiwi Pánowie Bráćia/ Pokrewni bliscy mei:

rzekł niegdys Seneká vmieráiąc do przyiációł; Cum fortunæ bonis exuar ſicut & ſæculo, non peritura relinquam, ſed æterna: ſcilicet imaginem vitæ meæ, Senecam habetote mentibus veſtris iugiter adſtantem, & nihil vnquam excidet vobis, Philoſopho indignum. Odpráwowáłē ná theátrze ziemi rozne obrázy/ rozne perſony. wszytkie perſony / Prolog: młodośći / oſobę Woiowniká/ perſonę Senátorá zoſtáwuię Wśćiom/ mieyćież te perſony moie pámiętne/ ákcie moie wyrázáyćie/ vbieráyćie ſię wtez száty/ odpráwuiąc szczęśliwie też ákcie.

Wierni ſłudzy ktorzy śćie mi y ná woynie, y w pokoiu z cáłośćią ſłáwy mey ſłużyli/ iuż przyszedł koniec mego pánowániá: wszelkie bowiem ziemſkie páńſtwo muśi mieć ſwoy koniec/ ieden ieſt Odkupićiel/ Cuius regni nõ erit finis, temu Pánu vśiłuyćie ſłużyć ktory záptáte/ y páńſtwá nie ná táblicy vkázuie. Konſtantyn Wielki zwoławszy Synow ſwoich/ wziąwszy w ręce Mappę świátá málowánego/ kozdemu ſynowi palcem vkázował ná mappie Páńſtwá. Tibi hanc prouinciam, hoc Regnum do. Toż y iá dziękuiąc wam zá wierne vſługi/ odſyłam was do kśiąg moich/ náoſtátek vkázuię wam palcem Corkę moię/ ktorą Bog po mnie pánowáć náznaczył.

Iużeś Woiewodo Wileńſki vkontētowáł Spektátorow/ przemow y do Monáſterá Wileńſkiego. Ioannes Wtory Krol Portugálſki z chodząc z tego świátá/ wziął iedną ręką świecę/ drugą piorę. Swiecę zápaloną

pálono poświadczał wiárę pátáiącą/ piorem miłość ku poddánym/ ktorych suppliki vmieráiąc gotow był podpisáć. Z tąż ceremonią żegna ćię Monasteru Wileński/ wziąwszy od Kápłáná świecę/ od Jáśnie Wielm: Káſztelaná Zmuydzkiego pioro/ świecą oświádczył że w Wierze Kátholickiey świat żegnał/ piorem fundusz podpisał; zostáwiło ćię to pioro Woiewodo Wileński nieśmiertelnym/ y dwie litery J: A: ktore czynią słowo Ja Ego, będąc dowodem/ żeś sam podpisał/ żeś sam o modlitwy prosił/ żeś sam fundusz spráwić chćiał/ wczem wygodziłá pobożney twey intencyey Jáśnie Oświecona Corká/ y rzadką prędkośćią fundusz podpisáłá/ przystáłá/ hoynie ćię/ y Monáster opátrzyłá. Kończąc Epilog mowny Woiewodá Wileński pioro z ręku wypuśćił/ głowę schyláiąc wszytkie stany pożegnał/ pożegnał y wemgnieniu oká vstąpił z theátrum/ wszedł do brany śmierći.

Bramá Smierći.

VStąpił Magnus vir inter orientales. Iob 1. *Wielki mąż wschodnich ludzi*, Recordare domine quid acciderit nobis? *obeyzrzy się Pánie coś vczynił nam?* Thren 5. Pupilli facti sumus sine Patre, Matres nostræ quasi viduæ; *Zostáliśmy sierotámi bez Oycá, Mátki násze iáko Wdowy*. Zostáwiłeś PAnie BOże Jáśnie Oświecona Księżnę bez Rodźicá/ zostáwiłeś Zakon moy bez Oycá/ mátki násze/ Káplicá Wileńska/ ołtárz Trocki/ Cerkiew Dźitwiáńska/ Dźikuska/ Możeykowska/ Korzyska/

Solkinická / Cerkwie Bráſławſkie owdowiáły. Recordare Domine, obeyźrzy ſię Pánie cożeś vczynił nam! nie dźiwuyćie ſię że Syn Boży nie wygodny: bo nie vmie / y nie może być bez Oycá: Vſtąpił Aktor ſpráwny zdámi ſię że Theátr puſty / że niemo vſtąpił. Perijt Imperij ornamentum, iuſtitiæ gubernaculum, humanitatis imago, imò verò ipſa principalis humanitatis forma, maritalis figura, atq; exemplum; ablatum eſt caſtum cótinentiæ atq; ſobrietatis & pudicitiæ donarium, facilis aditu grauitas, non contemnenda facilitas & manſuetudo, alta animi humilitas atq; modeſtia, pudor ingenuus, promiſcua bonorum harmonia, perijt Fidei zelus & ſtudium, Eccleſiæ columna, altarium ornatus, pauperum diuitiæ, multis ſubminiſtrando ſufficiens dextra, communis iactatorum & afflictorum portus, lugeat virginitas, lamentetur viduitas, ploret orbitas, cognoſcant quid habuerint poſtquam habere deſierunt. Niſſenus in funere Placillæ.

Wſzedł do bramy śmierći pełny lat / pełny zaſług / pełny honorow. Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur aceruus tritici in tempore ſuo. Iob 5. Wnidzieſz w doſtatku do grobu iáko wnoſzą kopę pſzenice czáſu ſwego. czemuż ták pełny? Timenti enim Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur. Eccl: 1. Temu kto ſię Páná boi będźie ſię dobrze dźiáło ná oſtátku / á w dźień śmierći ſwey będźie vbłogoſłáwiony / á ia przydaię. Et in die functionis ſuæ.

y w tym

ych tym dniu w ktorym Functus est skończył wszytkie persony od Bogá dáne / że wszytkie ákcie przystoynie odpráwił / vbłogostáwił go Pan Bog.

Záßedßy zá scenę Aktor skłádá ßáty personalne / áby niemi drugi się przyodźiał / y ná theatr wystąpił / vstąpiwßy z theatru Woiewodá Wileński ze wßytkiego się też obnáżá oddáie ßáty Woiewody Wileńskiego / skłádá tituły / zostáwuie Máiętności / áby w tych ßátách iuż inßi Comedie odpráwowáli: iedyne vczynki bierze z sobą / Opera enim illorum sequuntur illos.

Odpráwił tedy Woiewodá Wileński Persony sobie od Bogá dáne / Prolog młodośći / potym Osobę wodzá / odpráwił nie ráz personę Senátorá / odpráwił náostátek personę dobrego Kátholiká / wyßedł z páłacu złotego Tyßkiewiczowskiego / przeßedł przez rzekę złotą Jáśnie Wielm: domu Lackiego / wziął v brámy národzenia złotą skłonność do rzeczy wspániáłych / ogień młodośći ná tym złoćie rysował postępki Przodkow swoich / wrzucone złoto było do ogniu dymnego / z dymnego woyská wypłynęło miękie / zostáło ná koniec Diádemą.

Przezácni Słuchácze z Woiewody Wileńskiego bierzcie wßyscy miárę / że dniá dźisieyßego inferuyćie / że toż dźień iutrzeyßy przynieść / toż z námi być może. Dies diei eructat verbum, dzień ábowiem dniu podáie słowo / podáie náukę.

Albáni (iáko świadczy Strábo) do trun vmarłych wkłá-

wkłádáli worki złotá/ y kádźidłá pełne / dáiąc znáć że iałmużny y ofiáry vmarłym są wielce pożyteczne. Jáśnie Oświecona Księżno Rodzic W. X. Mśći rok nie ma/ bo bez ćiáłá/ pieniędzy nie ma/ bo ie zostáwił. Liuia memor cõniugij viue ac vale; iáko niegdys Augustus do Liuii: żegná Rodźic/ błogosłáwi pełnym błogosłáwieństwem/ czeká rátunku/ czeká ofiár głádzących grzechy. Już Jáśnie Oświecona Xiężná vczyniłá dosyć powinnośći swey / zostáiećie Jáśnie Wielm: pozostáli przyiáćiele/potrzebuie y prosi Woiewodá Wileński o suspiria, o westchnienia ktore są Vehicula dusze.

Szláchetná duszo mám wielką vfność że twoie budynki/ Cerkwie y Káplice ná cześć Bogu wystáwione/ twoie szczodre iałmużny iáko pochodnie y lámpy vprzedzáiące/ twoiá skruchá/ y żal serdeczny/ twoiá pokutá złączona z zásługámi Chrystusowemi / nie dopuszczać záblądźić od Ráiu wiecznego/ mam nádźieię/ że Błogosłáwiony Jozáphat (ktoregoś ná Archiepiskopstwo Połockie sam osobą swoią ozdobnie wprowádźił) ćiebie też wzáiemnie do niebá wprowádźił; á ieżeliby co ieszcze iáko człowieká zátrzymáło/ to Duchowieństwo y ten lud ktory ćię odchodzącego żáłuie y płácze/ zá tobą ręce podnászá.

Vale Woiewodo Mśćisławski/ Woiewodo Trocki Vale, Woiewodo Wileński Vale, á nás tym porządkiem/ ktory Bog y náturá náznáczyłá czekay.

A M E N.

COMPENDIVM

ſeu

PP. Condolentium Ord: D. Baſilij Magni
in clauſulam datæ Scenæ
Per Patrem Benedictum Glinski eiuſdem Ordinis
MONVMENTVM EXARATVM.

QVI THESAVROS ECCLESIÆ

AVIDO OCVLO SCRVTAMINI,

Aut hanc Ædem

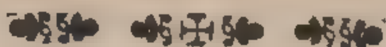
TRINITATEM,
&
VNITATEM

Colentem inuiſitis,

Palatinidem Nouogrodenſem, Palatinū Mśćisłauienſem,
Trocenſem, ac Continuatâ ſerie Vilnenſem inquam
PALATINVM.
Iurborſcenſem, Brasłauienſem, Nouovvolenſem, &c.
CAPITANEVM.

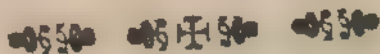
IANVSSIVM SKVMIN TYSZKIEWICZ
Poſt ſera fata annorum LXX.
Bene politum, zeloq; Fidei nitentem,
Cæteris Clenodijs ac gemmis adiunctum,
Certiſsimum
SANCTÆ VNIONIS
agnoſcite
VNIONEM.

SIC

Sic Herôés desinunt
vt semper sint,
Et quæ vitæ finis, eadem periodus,
initium gloriæ est.
IANVSSIVM SKVMIN TYSZKIEWICZ
Ex Palatino Novvogrodensi Patre
PALATINVM
Mścisłauiensem, Trocensem, Vilnensem,
Brasłauiensem, Iurborscensem, Nououolensem, &c.
Capitaneum,
Velut vmbra gnomonem sequuta gloria est.
Hic.
Cum Patriam sibi carissimam
& ingenio, & bellico genio;
Musas omnes.
Conuersatione Herôé dignâ,
Catholicam rem
Fide sincerâ coluisset,
Et quos viuere homini LXX. annos concessum est,
impleuisset, Lopis apud optimum Fratrem
LACKI
Relictâ Hærede virtutum suarum
EVGENIA CATHARINA FILIA
Vt vlterius famam nominis, gloriæq; extenderet,
principium viuendi
moriens Die 27. MENSE Maio, Anno. M.D.C.XLII.
inuenit.

RESI.

RESIGNO TITVLOS.

Palatini Novvogrodenſis Filius,
ipſe Mśćislauienſis, Trocenſis, demum Vilnenſis

PALATINVS.

Brasłauienſis, Iurborſcenſis, Nouovvolenſis, &c.

CAPITANEVS.

SED TITVLORVM ORIGO.

Honeſtiſsimarum Diſciplinarum cultus,
Tot Commiſsionibus ſpectata
PRVDENTIA,
Tot bellis proſperè geſtis commendata
FORTITVDO,
Tot perduellibus ac iuratis Eccleſiæ ſublatis hoſtibus monſtrata
PIETAS ac FIDES,
Vltra LXX. vitæ annos inſepulta
perpetuò viuet

IANVSSIVS SKVMIN TYSZKIEWICZ.

CREDIS LECTOR

Felices eſſe Iouis taxillos!
Sed ſi pluſculum h c hæſeris, atq; oſſorium
permixtim Heròás ignauoſq;, rudes atq; doctos
confundens reſpexeris,

NEC

Parentem meum Nouogrodenſem, nec me ipſum

IANVSSIVM SKVMIN TYSZKIEWICZ

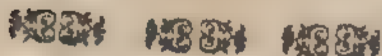
Mséislauienſem, Trocenſem, Vilnenſem

PALATINVM,

Iurborſcenſem, Braslauienſem, Nouovvolenſem

CAPITANEVM,

Palladis arte & proſpero Marte
potentem
internoſces.
Sic
Non Iupiter fictus, ſed veriſsimus DEVS
Toto
Confudit oſſa fritillo.

FVI

Palatinides Nouogrodenſis, Palatinus Mſciſlauienſis,
Trocenſis, & maximus in Lithuania Vilnenſis.

NON SVM.

An potius

SVM

Cineris buſtum, alueolus oſsium, ſaccus pulueris,
& reuera

CADAVER

Profectô Rem Chriſtianam, & publicam nuper in
viuis promouens, iura dans, iuſtum ſequens,
iniuſtum perſequens
viſus

FVI.

NON FVI.

NON SVM.

SVM

IANVSSIVS SKVMIN TYSZKIEWICZ.

APPROBATIO

Illustrissimi ac Reuerendissimi Domini, Dñi Antonij Sielauæ, Metropolitæ Chiouiensis, Haliciensis, totiusq; Russiæ, Archiepiscopi Polocensis, Witepscensis, Mscisłauiensis, Archimandritæ Zydycinensis, & totius Religionis D. Basilij Protoarchimandritæ.

Accuratè legi librum hunc, cui titulus est WYPRAWIENIE OSOBY. Reuerēdi Patris Alexij Dubovvicz, Archimandritæ Vilnensis, Ordinis D. Basilij magni, in quo nihil aduerti Fidei, aut eius pietati aduersum, imò puram, & vtilem doctrinam omnibus Christi fidelibus. Quamobrem opus dignum mihi visum est quod Prælo mandetur. Datū in Monast: Vilneñ: Sanctissimæ Trinitatis, Anno 1642. Decemb: 22.

ANTONIVS SIELAWA,
Archiepiscopus Metropolitanus
Manu propria.

nij
usq
ci-
e-

A-
cz;
in
nò
us.
lo
ri-

us